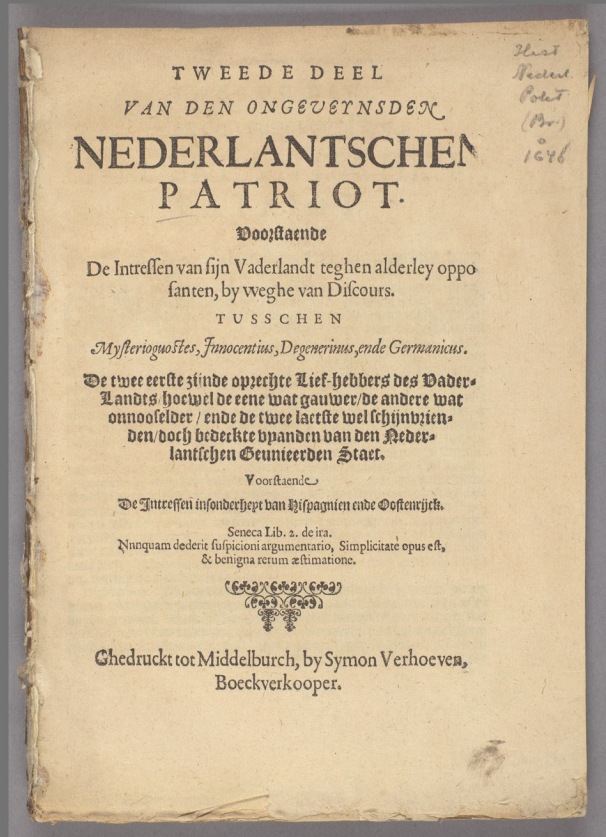

Tweede deel van Den ongeveynsden ...

Tryck // / I25 B I4 c Br. 1646 Patriot

Tillkomſtår 1647

Digitaliserad år 2019

National Library
of Sweden

Uit
Nederl.
Patriot
(Patriot)
1646

T W E E D E D E E L
V A N D E N O N G E V E R N S D E N
N E D E R L A N T S C H E N
P A T R I O T .

Voorstaende

De Intressen van sijn Vaderlandt teghen alderley oppo-
santen, by weghe van Discours.

T U S S C H E N

Mysterioguoostes, Innocentius, Degenerinus, ende Germanicus.

De twee eerste zijnde oprechte Lief-hebbers des Vader-
Landts, hoewel de eene wat gauwer, de andere wat
onnooselder / ende de twee laetste wel schijnvrien-
den, doch bedeckte vpan den van den Neder-
lantischen Geunieerden Staet.

Voorstaende

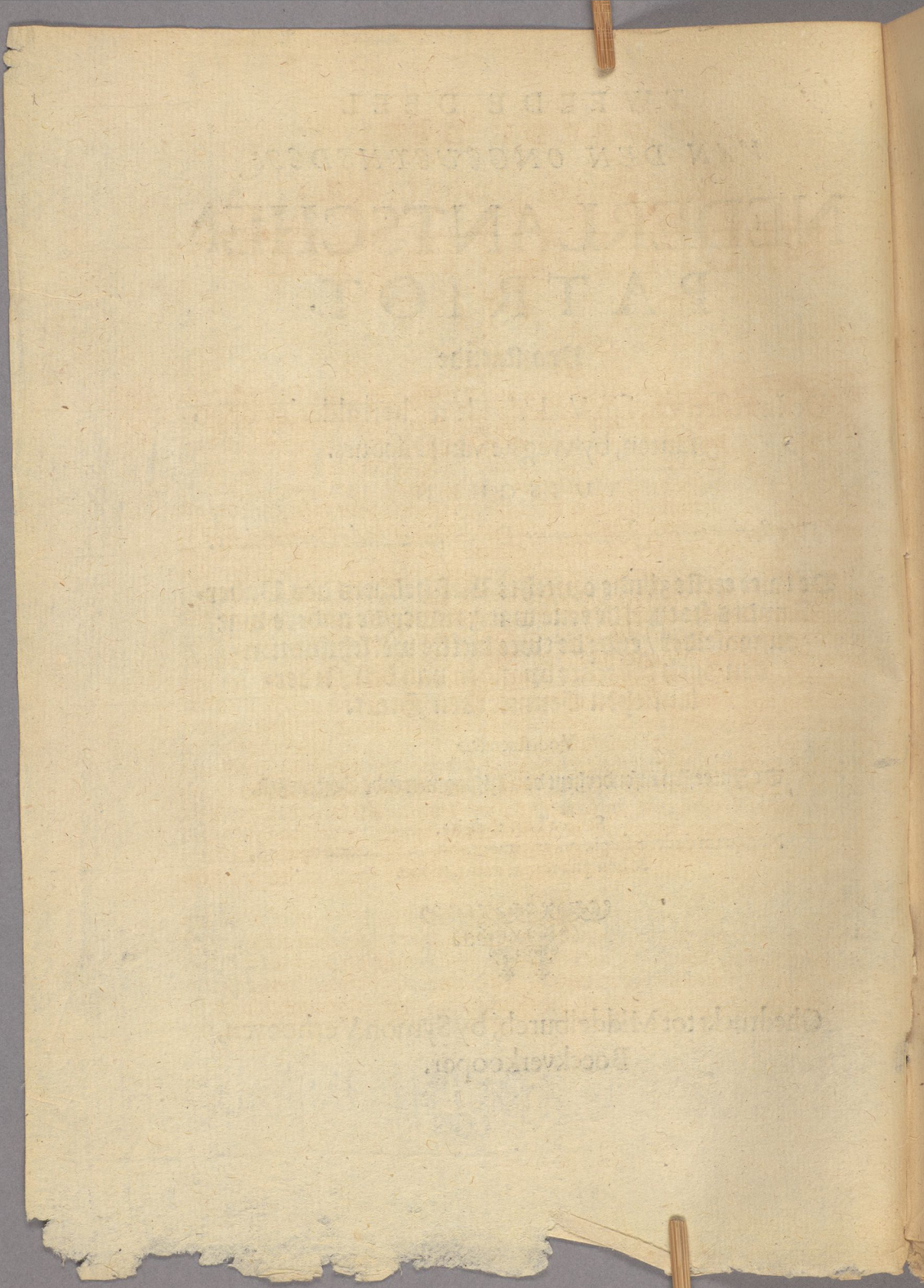
De Intressen insonderheyt van Hispanien ende Oostenryck.

Seneca Lib. 2. de ira.

Nunquam dederit suspitioni argumentario, Simplicitate opus est,
& benigna rerum æstimatione.

Ghedrukt tot Middelburch, by Symon Verhoeven,
Boeckverkooper.

T W E E D E D E E L
 Van den ongeveynsden
 N E D E R L A N T S C H E N
 P A T R I O T .

Myfteriognoftes.

Ick heete u wellekom **V**rienden in onsen achter-
 jarigen **C**hyn/die ons dooz de onderlinge discourfen meer/als
 dooz het faifoen/ofte lieffelijcke vzychten teghenwoordich aen-
 genaem moet wesen/ende die ick tot continuatie van onse laetst
 gehoudene discourfen dooz de wandelinge hebben geprefereert/
 vermits wy hier byz bepligher fullen konnen fpreken als oft
 wy op publijcke weghen wandelende met malkanderen discoureerden. **W**y is
 defe daghen een **B**oecchen inde handt gekomen; dzaghende den **T**itel van den
 Ongeveynsden Nederlantschen Patriot, waer in niet alleen onse vier namen zijn
 uptghedrukt/maer oock bykans al befchreven staet / wat yder van ons bierent
 inde laetste Conferentie heeft gefufineert ende byghebrachte; foo dat ick my niet
 anders hebbende konnen laten boozftaan / ofte d'eene ofte d'andere heeft ons op
 de hielen gebolgh/ende ghelijck wy ernftigh in onse propooften waren / sonder
 dat wy dies zijn gewaer gheworden/alle onse discourfen heeft ghehoort/ teghen-
 woordich defe plaetse tot verbolgh van onse Conferentie hebbe gefelt/ vertrou-
 wende dat de **V**rienden upt die confideratie 'tfelbe niet onaengenaem fal wesen.

Innocentius. **G**hy hebt boozfichtelijck ghedaen **C**ompeer: ick hebbe 'tfelbe
Boecche mede gelefen/ende foo den luyfteraer foo gaen en getrou is geweest in't
 begin als in't epnde van zijn **B**oecche/foo heefter tuffchen uwe gebueren **D**ege-
 nerinus ende **G**ermanicus al byz een ander praetje omme ghegaen eer wy in haer
 ghefelfchap quamen/en booz foo veel ick daer upt kan oordeelen / foo beklaghen
 haer de **V**rienden al seer/datmen teghen den **G**riffier **M**ufch al te hart gheproce-
 deert heeft; 'tfehijnt datmen al goede dienften van hem moet ghetrocken heb-
 ben/datmen foo ober hem is begaen.

Degenerinus. **I**ck beken/dat booz foo veel onse **D**iscourfen belanght/ die wy
 booz u. l. aenkomfte hebben gehad/datfe in't felbe blaen **B**oecchen al ten naeften
 by zijn getroffen. **W**y en hebben geen van beyden konnen verftaan/datmen met
 een **G**riffier van foodanigen qualiteyt/gefach en middelen foo pzechts ende affron-
 teufelijck hadde behooren te gaen: men ftatueert in zijne **I**nstructie / als oft by

en Broot ofte School-jonge ware / dat hy altijd de eerste moet inde Vergade riss
 e compareren, ende de laetste daer uyt scheidende; dat hy sich als oft hy een Laquey
 te Page ware / ontrent ende achter den President sal onthouden, dat hy sich in't
 ufangen vande Conclusie sal vernoegen ende plaetsen aen't bereden eynde vande
 afel, ende als oft hy niet wijs genoeg en was om te weten / waer hy sprecken
 te zwijgen soude / dat hy hem niet en sal vervorderen hare Ho: Mog: in't Advise-
 n ofte Resolveren over eenige saecken, hoedanich die soude moghen wesen; te in-
 rumperen, ofte in eenige manieren met tusschen spreken te verhinderen, ende dat
 y niet, als naer versochte Permissie, yets wel ende ter Materije by te brengen, 'tsel-
 e sal mogen voorstellen, sonder eenighe vordere byredenen te ghebruycken. **Ick**
bidde u oozdeelt selve / ofte een Meester zijn School-jonger en wel meer soude
engelen?

Innocentius. Ghy soud wat seggen; soo de Heeren gheen oorzaecke tot dit re-
 lement en ware ghegeven: Ex malis moribus bonæ leges. Als den Knecht niet
 n weet dat hy Knecht is; maer meynt dat hy Meester ja boven de Meester is/
 so is het meer als tijd / dat hem zijn Meester leere / de wijs heyt die selfs de He-
 ren de grootste hebben gekieurt / Namelijck: Kent u selven. Ick en woone niet
 n den Hage ende wete ober sulcx weynich wat daer om gaet / maer soo veel heb-
 ne ick van andere hoozen segghen / welcke die plaetse dickwils besoecken: dat de
 Griffier soo berwaent was gheworden / dat hy langher hem selven niet en kende/
 nochte wijste wat en wie hy was: nu hebben hem de Heeren de Fabeur gedaen
 datse hem te rechten hebben geholpen / de oogen geopent ende wel degelijck ghe-
 leert / dat hy niet boven Griffier en is.

Myseriognostes mijn Compeer heeft groot ghelijck in zijne sustinue / ende de
 Heeren in hare proceduren. Was hoogh tijdt datmen desen Man Mores leer-
 de; Ick hebbe zijne Instructie oock gelesen; maer binde daer in niet / als tge-
 ne op goede redenen is gefondeert. Wp na elck Artikel is een noodige correctie
 van eene boozgaende enorme overtredinge. Ick en soude qualijck konnen ghe-
 looben / hadde ick't met mijn ooghen niet selfs dickwils op het Hof wandelende
 gesien / hoe onbeschaemdelijck ende lange hy menichmael de Heeren / als Disci-
 pulen op't School naer haren Meester / heeft doen wachten / booznamentelijck
 als hy onderweghen hier ofte daer insonderhepdt int Huys met een trectje op te
 gaen eens wilde aenspreken (tot wat eynde weet hy best) soo hebbe ick hem oock
 menichmael sien af-komen eer de Heeren gescheyden waren / ende wel dickwils
 Statelijcke leden hoozen slagghen / dat hy hem ghewoon zijnde wel stoutlijck te
 plaetsen neffens den President (als hy eenen naer zijn Humeur hadde / (boozna-
 melijck sulcke die in zijn Doot-stuypen werden genoemd) ende hares ghelijcken
 die noch niet al en zijn gestorven. Daer dan sulcken geluyster ende gevisfel tuf-
 schen hen beyden omme gingh dat de andere leden menichmael naucler konde
 weten watter geconcludeert was ende 'sander endeaeghs dickwils op malkande-
 ren sagen ende wel vzeemt toeluysterden / als sy de Resumptie hoozden lesen: En-
 de wat aengaet zijn tusschen-spreken / dat is soo grof geweest / immers naer dat
 ick

ick berictht ben dat het niet langer was te lijden; die naer zijn sin ghewoon wa-
 ren te addiseren/hadden byzhept ghenoech/om soo langhe Harangues te maecten
 als het haer geliefde; maer wasser pemandt die naer zijn pijnen niet en wildent
 dansen/die moft wel toefien dat hy op de mate sprack / ofte elck woozt was ghe-
 houwen of geflagen/hy wiste sulcke (dooz zijn Chyristoffels t'elcken harmonica-
 selijck gesecondeert.) so in te baren/dat sy ofte booz zijn onbeschaemtheit mosten
 zwichten/ofte dooz zijn impozituyt tusschen roepen soo confusys gemaeckt wier-
 den / dat die goede Heeren dickwils niet en wisten waer sy waren / ofte wat sy
 seyden/ofte immers geen ghehoor en konden krijghen: wiert hy somtijlen ber-
 socht/als hebbende daer lange gefeten / en consequentelijck byz wat experientie/
 van't een ofte ander/eenige openinge te doen / hy wiste het selve met byboeginge
 van zijne Glossen soo te proponeren/dat hy de Heeren dickwils t'eenmael van't
 stuck af leyde/soo dat my selber dunckt/Degerine, datter wel dobbele reden is ge-
 weest om die ozbre te stellen/ daer ghy meynt dat hy sich over heeft te beklagen/
 als mede by het Negende Artikel op zijn absenteren upt de Vergaderinghe/ ende
 by het Seventiende op het behooylijck respect het welcke hy hare Ho: Mog: en-
 de yder Lidmaet van dien soo binnen als buyten de Vergaderinghe sal hebben
 toe te dzaghen.

Germanicus. Doozwaer my dunckt / op dat icker oock een woozt toe segghe/
 dat sulck al wat te Pedantachtich luyt. 't Schijnt oft hy met de portte-boeven
 somwijlen schozlokeren liep en met de qualijck gemanierde jongers zijnen Hoet
 niet en wiste af te nemen: wat soumen luyden van fatzen soo ringeloozen?

Mysteriognostes. Laet u dat soo vzeemt niet duncken/datmen op zijne absen-
 tie ozbre heeft ghestelt: want het was soo verre ghekomen / dat hy compareerde
 alst hem gheliefde en hy bleef oock achter alst hem belieft de/ sonder dat hem pe-
 mant dozste seggen/qualijck doeje; de Heeren mosten haer met zijnen Substituyt
 te vzeden houden ofte andersints ymant van haer allen de Penne selve inde hant
 nemen: ende aengaende t'kleyen respect dat hy zijne Meesters toe dzoegh / dat
 heeft alle de Werelt gesien: daer en was niemant so groot ofte aensienelijck booz
 dewelcke zijn Eminencie meynde dat hy moste wijcken/sich niet schamende ober-
 strate gaende aende nobelste banden Lande byzmoedelijck de rechter hant te ne-
 men. Was het dan niet tijdt dien Man te leeren wat onderschept datter is tus-
 schen Meester ende knecht? hem werden verboden by het een ende tw instichste
 Artijckel alle Kuppery en ontrent de vacerende Ampten Politijcke ofte Militai-
 re ofte oock eenige Beneficien; maer hadde hem die deure al lange gefloten ghe-
 weest/hy en soude met die Coophandel nergens na soo rijck gelwozden hebben:
 den Taur ende Lijste is mede hooghnoediggh geweest/want gemerckt te boozen
 zijne onbersafelijcke begeerlijckhepdt de Lijste van alles maechte / soo wierden
 beele goede Luyden geknebelt ende de Hupt afgestroopt eer sy met hem te rechte
 konde geraken; maer wat willen wy hier veel af-seggen: booz my ick verfoepe
 onse tijden/soo wanneer ick aen sulcke en diergelijcke dingen gedencke: ghelijck
 ick geseght hebbe/daer en is niet alleen niets in Instructie / oft het is noodich

om eenen hollenden Griffier wederom in't rechte Spoor van zijn Ampt te brengen; maer segge noch daer by soo hy soodanigh is/ dat hy dooz sulche Instructie moet in orde gebracht werden/ soo en is mijns oordeels niet ghenoech ghedaen/ men hadde van Exempel aen hem behooren te statuieren tot rechtbeerdige straffe niet alleen van hem/ maer oock andere quade Instrumenten tot verschickinge/ ofte soo hy onschuldich is/ soo en hadmen hem dooz sulchen Instructie niet behooren booz al de Wereldt op't Schabot te stellen ende te brant-mercken. Daerom soo en weet ick niet wat ick sal gheboelen: somwijlen sceppe ick upt sulche en diergelijcke beginselen van Reformatie wat moets/ dattet metter tijdt noch wel sal gaen/ somwijlen geef ick de moet weer'teenemael verloozen/ want neer ick sie/ datmen menichmael een saecke soo hoogh op neemt/ ende eer langhe wederom soo laghe laet vallen. Ick hope dat de Vroet-schappen ende de Staten vande Respective Provincien de eygen ende eenige Souveraine vande Landen, hare ooggen eens sullen open doen/ ende hen tegen verschepden inbzeekende verlooppen eens met ernst sullen setten ghelijck die van Hollandt als een vry Parlement ende ingebolge bande loffelijcke couragie van hare Voorsaten andere Provincien ten Exempel in verschepde saecken al by wel hebben beginnen te gaen. Ten is de Griffier Mutsch alleen niet/ daer zijnder al meer/ op welckers gangen ende Actien wel wat nauwer dient gelet te wesen; booznamentelijck de Yvercers die met overroepinghe van andere goede Patriotten onder de Heeren aenlepinge hebben gegeven/ om de Discoursen aengaende de Griffiers Instructie, by ongeluck geluyfster ende in d'zuck ghekomen/ dooz fameux libel te verklaren: ja soomen de Rodemontades van een alle boozbarighen Heer/ Confident Drient van den Griffier mach gelooven/ so sal't selve Boeckje nu tot Bommel dooz Beuls handen al verbrant/ ofte aende Galge geaffigeert zijn/ ende dat onder pretext dat sulche Discoursen booz de oozen des volck schadelijck zijn; doch grootelijck is te beduchten/ dat sommige op haer eygen seer geraecht werden/ ende datse daer dooz haer soo komen te ontstellen ende in cholere te setten: maer wat wil ick hier meer van seggen/ de waerheydt en wil doch niet gefecht sijn, andersints souder by wel wat speculatiën vallen ende niet wepnich te seggen zijn/ over het stuck bande Campagnie van dit Jaer in Vlaenderen/ om van andere Jaren te gezwijgen/ de deliberraten tot Beda gevallen over'tnemen van Antwerpen (dat selfs de hoogste Regenten bekennen/ dit Jaer in onse handen gheweest te zijn) het Transpoort van het Legher na Berghen/ ende Belogh ende verlaten bande Stadt Denlo/ in alle welcken/ als men recht Hollants sal spreken/ de mislagen soo notoorz zijn/ dat de aldergauste verstanden niet machtig zijn/ tot contentement van Judicieuse Lupden/ deselve te verantwoorden/ so dat waerelijckijck ende niet sonder Fondament gepresumeert wer't dattet wat byeenints moet onder spelen/ ende by meer Revelatiën/ Negociatiën/ Contracten/ Scriplatiën/ Obligatiën/ Donatiën inter vivos Reciproque beloften ende andere konsten van diergelijcke natuere moeten omme gaen zijn/ als alle man wel weet: alle het welcke ick pders speculatiën liebet bevolen late/ als dooz mijne uptelegginghen/ tot schande van de eene

end

alle meerder misnoegen van de andere/breeder te deduteren. Ick bzeese de tijde
 al't niet dan al te bzoech ontdekken ende dan salmen de de woorden van Myste-
 ognostes die sommighe nu meynen na seditie te smaecten/voorz noodighe Pro-
 herijen beginnen aen te ssten/ende wel wenschen datmen deselve wat tijdelijcker
 adde in acht genomen/ende noodighe voorszteninge daer op gedaen : Edoch wat
 wil ick meer segghen? het gaet doch huyden ten dagen gelijk de Oude seyden/
 bsequium amicos, veritas odium parit : daerom soo wil ick dit Propoost baren
 ten : te meer op dat ick niet en schijne dooz andere Discoursen te willen decli-
 eren het subject/waer ober wy tegenwoozdich hier by malkanderen waren ge-
 omen/namelijck om te spzeeken van onse Alliantie met Vranekrijck, oft deselve
 onsen Staet soo pzechts behoozden te verbinden / dat wy niet en souden vermoe-
 gen / sonder deselve apart met Spagnien te handelen / soo wanneer wy Avanta-
 gieuse conditien bande selve honden bedinghen. Ick hebbe in onse laetste conse-
 rentie gesustineert / dat/het ga soo het gaen wil / wy met Vranckrijck dienen bere-
 eenicht te blijven/ ende dooz geen consideratien ter Werelt ons bande selve moe-
 ten laten af-schepden/ende gepresenteert/de consideratien bande Dzienden tegen
 mijne sustinue aen te hoozen ende naer mijn vermogen te beantwoozden/daer toe
 hebbe ick epgentelijck dese Vergaderinge hier ter plaetsen ghelept / op dat pder
 van ons zyn Opinie byp upt soude mogen spzeeken.

Innocentius. 't Is waer Compeer. Ick hadde al verwacht dat wy vooz be-
 ten op dat propoost soude gelmeest zyn en verlange dies te meer/ hoe ghy nu vooz
 uwe Franschen langher sult konnen plepen. Want 'zedert dat wy lest by een
 varen isser een Boeckjen npt gekomen ghenaemt de Hollantsche Sybille daer
 n dat volckse soo wert deur ghehaelt / dat my wonder gheben sal oft u blagghe
 vooz haer noch soo sal connen bliegen als vooz desen. Ende seker/Mysteriogno-
 les hoe kont ghy doch (die sulcken pberaer zyt vooz de Gereformeerde Religie)
 vande Franschen sulcken heptigen dach maken ende soo beel van haer houden/
 waer ghy immers wel weet/wat af-bzeuck onse Religie vande huydenbaegsche
 Zegeeringhe in Vranckrijck vooz wepnich Jaren heeft gheleden/ende noch alle
 daghen komt te lijden? Heeft men die vande Religie niet af-genomen de Stadt
 van Rochelle ende alle andere stercke Steden ende Plaetsen / welke haer de
 Coninck Henrick de vierde tot haerder verskeringe hadde toegestaen? daer op
 lan gebolcht is / een disarminghe van alle die vande Gereformeerde Religie
 vooz geheel Vranckrijck/ waer dooz haren standt in die Landen soo berre is ge-
 komen/dat sy nu (geen plaetsen van verskeringe meer oberich ghehouden heb-
 ende) alleenlijck leven op de genade van hare gheslagen Opanden/ die haer her-
 mes nu op de kele hebben/ende sonder eenige schzeum om hals bzingen konnen/
 Ist hier maer sal gelieben ende gelegen komen : alle dese dinghen weet ghy soo
 wel ende berer als ick selve/ende daerom en kan ick my niet genoegch verwonde-
 en/dat ghy van dit volck sulcken goeden Opinie kont hebben.

Mysteriognostes. Al sachjens Compeer : my dunckt ghy sout u wel in chole-
 se setten : laet ons doch sonder passje ende vooz-oordeel de saecke insten / de Hol-
 lantsche

Tantsche Spbille hebbe ick oock gelesen/ bemerkte dat den Kurfieur bande selbe
 seer gepassioneeret tegens Dzanckrijck aengact/ het vier van oneenigheyt tussch
 haer ende ons opblaest/ onsen Staet tot openbare Verbondbrekinghe animeer
 ende upt een blinde sichte tot een Vrede met Spagnien ons wel soude werpen in
 verijchel van eenen nieuwen ende vooz onse Staet rupruisen Oorloch met
 Dzanckrijck; maer mijnes oordeels / soo en kan ick int self de Boeckje sulcke
 Fondamentese redenen niet sien ofte konnen seer licht beantwoort ende grondig
 wederleght werden. Ghy meynt om dat die van Rochelle ende Generalijck
 alle die bande Gereformeerde Religie in Dzanckrijck bande tegenwoordige Re-
 geringe aldaer soo veel hebben geleden/ datmen over sulcx van dat volck niet en
 behoort te houden; daer op wel dient ghelet te wesen/dat Dzanckrijck die bande
 Religie in haer Coninckrijck heeft kleren ghemaect / Rochelle ende andere
 Plaetsen van verskeringe heeft af-genomen/ niet soo seer upt een haet tegen de
 selve Religie (die ick ebenwel bekenne by de geestelijckheyt ende door deselve by
 het gemeene volck aldaer groot genoeg te zijn) ende met intentie om deselve upt
 te roepen (want de belijders daer van haren Gods-dienst ende de Publijcke en-
 de vrye Oeffeninge daer af noch ten huydighen dage soo wel generen als te voo-
 ren) als wel voornementlijck om haren Staet eenmael tegen alle Julantsche be-
 roerten te verscekeren ende haer selven in postuere te stellen / om de Dessenpen
 van den Coninck van Spagnien in zijne soo lange geaffecteerde Monarchie te
 steupen ende te vernemael te helpen verbraken. Want dat is niet dan alte wel be-
 kent / dat de Coninck van Spagnien (wanneer hy de Wapenen van Dzanck-
 rijck tegen hemselven begon te appreghenderen) ter occasie van die van de Religie
 in Dzanckrijck dichtwilts seer bedectelijck ende arglistelijck in Tantsche beroerten
 heeft verweert ende geboet/hemelijck die van Rochelle stijvende ende bedekte
 Abdissentie presenterende: het welcke immers notop is/niet geschiet te zijn upt
 een liefde tot de maintenu bande Gereformeerde Religie (die al de Wereld
 weet dat hy meer als pmandt hatet) maer upt insichie van zijn eyghen proffijt/
 daer in dat hy door dat middel Dzanckrijck altydt soo wiste in Balance te hou-
 den/dat hy hare Wapenen niet veel en behoefde te vreesen: dat nu Dzanckrijck
 dese konstige practijcken ghelwaer woordende ende de schadelijcke gebolgen daer
 af bemerkende/daer in heeft soecken te voozsien / kan pemandt oordeelen dat sy
 volghens hare Religie ende Maximen van Staet/ daer in soo seer zijn te mis-
 pjijsen/ ofte pets bysonders hebben gedaen/dat wy en andere Staten/ in dierge-
 lijcke ghelegenheyt niet mede soude doen? ende ey liebe doch. By al diemmen
 Dzanckrijck daerom soude verdommen / soo soudemen desen onsen Staet veel
 eer ende meer moeten veroordeelen; want sonder de Assistentie van onse Blote
 en soude de Coninck van Dzanckrijck die Stad van Rochelle noyt hebben kon-
 nen bemachtigen en consequentelijck die bande Religie soo kleren maecten. Is
 hier nu in gesondicht (gelijck ick bekenne grootelijck) so en zijt ebenwel so slecht
 niet / dat ghy door een blinde passie inghenomen zijnde niet en soud konnen ooz-
 deelen by wien de meeste schult is: by Dzanckrijck die haer eygen Onderdanen
 in Kelt

In Religie van haer verschillende heeft soekien in ordze te brenghen/ om de ghe-
meene ruste/ die haer Wtheemische perturbeerden / te verseecken/ ofte by desen
Saet/ die haer eygen Religions Derwanten met hare Zee-macht sulcr hebben
bevochten/ dat sy sonder deselve misshien ten Hupdigen dage noch in haren fleue
waren gebleven. Ich bidde u laet ons hier van niet veel spreken/ wy noch onse
Postericept en sullen dit Byzantmerck van onse Natie niet licht upt wisschen/
herre sy het van daer dat wy Byzanckrijck hier ober souden verbloecken: ick en
segge niet meer/ de saecke is klaer en spreeckt selfs.

Innocentius. Eentwel en kan ick niet begripen/ hoe dat ghy een Kerck- man
zijnde/ sulck Verbont kont achten/ dat gemaecht is met de geslage Dyanden van
onse Religie.

Mysteriognostes. Ghy moet Byzanckrijck niet aenmercken in een ghedeelte
desselfs; maer in het geheel ende dan sult ghy bevinden dat niet geheel Byzanck-
rijck van onse Religie verschillet: maer dat oock die van deselve Religie met
ons/ een considerabel ghedeelte van 't selve Coninckrijck upt maecten/ dewelck
alle sintz hebben hare Kercken/ die oock eben gelijk by ons/ onder de Kegerin-
ghe van Kercken-Raden, Classen, Provintiale ende Nationale Synoden vreesfa-
melijck geregeert ende ghehouwt werden/ met sulcken Zeghen upt den Hemel/
dat ick niet en schome te seggen/ datter in Byzanckrijck ongelijck grooter ghetal
is vande Gereformeerde Religie/ als in alle de Nederlantse Gemeeneerde Pro-
vintien. Wanneer ghy dan met dat Coninckrijck een Verbont maecht/ so Con-
tracteert ghy oock Tacitement met u eygen Religions Derwanten; ende wan-
neer het upt kracht van dat Verbont Byzanckrijck wel gaet / soo Participeren
oock uwe Mede-Genooten des Gheloofs aen den selven welstant. Maer ghy
sult seggen: de Kegeringe is eentwel Paepsch/ ende met soodanighe en behoort-
men sulcken engen Verbont niet te hebben; daer op ick antwoorde/ dat sulcx nu
te late in Consideratie komt/ ende dat het selve hadde behooren te wesen de De-
liberatie vande boozlede tijden/ eermen soodanigh Verbont met haer aenginck.
(Edoch hier wert ick indachtich het oudt Versken. Tempora mutantur & nos
mutamur in ipsis: die Luyden die het Verbont met Byzanckrijck booz weynigh
Jaren geforceert / ende de Provintien by na blindeligh ende precipitantelijck
ober den hals gedrongen hebben/ zijn nu eben de grootste Krjters tegen het Ver-
bont met Byzanckrijck. O Tempora, o Mores! die maer een gemeene Logicam
verstaet / soude hier upt licht kommen beslupten / dat die Luyden nu een andere
Openbaringe moeten hebben ende hare parthije met andere proffitelijcker kon-
nen slupten oft alreede ghesloten hebben/ als sy met Byzanckrijck souden konnen
doen) maer dit alleenlijck per parenthesin. Nederlant siet toe & prudentiam sim-
plicitati immisce. Want het is sester/ daer schuypt en groot Mysterium Iniquitatis.
Ich segge dan wederom/ dat die zwarigherdt hadde moeten in acht ghenomen
werden/ doense van veele ghetrouwe ende pberighe Patriotten in Politie ende
Kercke wierde ghemoevert / diemen doenmaels als Ketterz ende Seditieuse
daer ober upt riep. Maer nu sulcken naeuwen Verbintnisse met Byzanckrijck
ghemaecht zijnde/ soo en is het noch Christelijck noch eerlijck noch dienstich de-
selve upt insichte van ons particuliere Antresse te verbrzecken. Wy hebben ver-
scherpde

schepe Exempelen inde N. Schijfhuere van Verbonden welke Gods Volck met Openbare Af-Goden Dienaren hebben ghemaeckt / ende Religieuselijck onderhouden / oock van Gods straffe ober die gene / dewelcke niet soodanige hare Verbonden gemaect / troulooslijck hebben verbroochen: ende Generelijck secht David Plal. 15. 1. 4. dat die mensche sal verkeeren in des Heeren Tente ende woenen op den Bergh sijner Heyligheyt: die onder anders, gesworen hebbende tot sijne schade, evenwel niet en verandert.

Degenerinus. Met oozlof Wuerman / dat ick daer een woort tusschen spreke: ick en ben gheen Theologant ende wil my ober sulcx niet onderwinden de questie van u Compeer Theologie tegen u te Disputeren / maer wilde wel eens hoozen / of ghy (de saecke Politice aengemerckt zijnde) soudet meppen / dat wy / uyt kracht van ons Verbont met Vranckrijck / niet en souden vermoghen met Spagnien apart te handelen als wy goede conditien konden bedingen?

Mysteriognostes. Alle Chzistelijcke Standen / hoewelse hebben hare Martmen van Staet / behooren ebenwel geregeert te werden naer de Regulen ende Gzonden van Gods Woort / dat zijn de sekerste ende daermen sich veel beter by sal bevinden / als by de losse ende bedriegelijcke Gzont-Regulen van Machiavel, inde welke veele Stants-Persoonen (verkeerdelijck dzaghende de Name van goede Chzistenen) een groote wijsheydt meppen te binden: maer naer u seggende Theologie consideratien aen d'een zijde gestelt zijnde / soo houde ick / dat oock Politie vooz onsen Staet noch Cerlijck noch Dienstich en is / in Prejuditie van ons Verbont met Vranckrijck / apart te handelen / al konden wy noch soo goede conditien vooz ons selben bedingen. Want het is seker dat wy van Vranckrijck niet en zijn eerst aengesocht geweest dit Verbont met haer te maecten / maer wy hebben dooz Serieuse besendinghen / haer tot dese soo naeuwwe Alliantie seer instantelijck ghesolliciteert: sy saten in ruste ende Vrede ende konden oock daer in continueren: wy daer-en-tegen saten onder de Lasten van eenen bezwaerlijcken ende langhduerigen Oozlogh / ende wisten niet hoe ofte wanneer wy beplichlijck ofte eerlijck daer uyt soude geraken: sulcx dat eben die Lupden (gelijck ick geseght hebbe) die Vranckrijck nu soo licht schicken / doen ter tijdt by na sieck waten om sulck een Verbont met Vranckrijck uyt te wercken / ende nu Vranckrijck dooz onse Iteratibe ende ernstige Sollicitatien sich heeft laten beweeghen zyne Vrede Spagnien in een furieuse Oozlogh te veranderen / ende dooz hare Wapenen soo veel heeft helpen te wege brengen / ende de krachten van onsen Erf-Vyandt sulcx allerwegen heeft verzwacht / dat / soo wy maer getrouw blijven ende geen Verbont-breechers werden / wy in hozen neffens Vranckrijck en beplichlijck ende eerlijck ja vooz onsen Staet seer Avantagieuselijck uyt de Oozloge kommen geraecken / sal dat eers ghenoech vooz onsen Staet wesen / sulcken schandelijcken ondanchbaerheydt te betoonen aen die Kroone / dewelcke wy naest God moeten danck waten / dat onsen Vyant in dien soberen Staet is ghebrocht / dat hy ons by na al presenteert wat wy van hem souden kommen begeeren: daer by considereert of het oock vooz onsen Staet dienstich kan wesen: dat wy / om niet een verzwachten Vyandt een Vrede te maken / ons selben in perijckel stellen / de Oozlogh van Vigoureufer ende Machtiger Conuick ons op den

hals

Hals te halen? want die soude meynen / dat Franckryck sich van ons sal laten
 bespotten ende sulcke trouloose Verbont-brekinge tegen ons niet en sal reffente-
 ren / die bedriecht hemselfen grootelijcx. Soude dat niet wel fraey Dede ghe-
 maecht wesen? gewisselijck dat en is in mijn oordeel niet upt den Oorlogh te ge-
 raecken / maer alleenlijck den eersten Oorlogh te veranderen in den tweeden / en-
 de een zwaerder ende dangereuser te kieseren booz een lichter ende min bzeeselijc-
 ker: ende neemt dat wy niet Franckryck hier ober in Oorlogh quamen te ge-
 raecken (gelijck wy d' een ofte d' ander tijdt sulcx niet en souden konnen ontgaen /
 wat bzuucht ofte verlichtinge souden wy dan konnen trecken upt die soo pcepti-
 tantelijck nagejaeghden Dede met Spagnien? hoe lichtelijck konden die twee
 Dpanden / zijnde van een en deselbe Religie / dooz de onbermoepde Debbopzen/
 die de Instrumenten van den Paus van Roomen geduerigh daer toe aenwen-
 den / weder vrienden werden / ende den Coninck van Spagnien onder d' een of
 d' ander Pretect zijn Dede met ons gebroochen hebbende / ons dan gelijckelijck
 op 't lijf vallen? waer souden wy ons dan heeren die ghenoechsaem alle Staeten
 van't Christenryck hebben gheoffenseert ende eitelijcke Jaeren op niemant heb-
 ben gepast / als of ons niet en soude konnen deeren. Behalven dat oock (al ware
 schoon aen niemant by ons eenige Offency ghegheben) niet lichtelijck eenighen
 Staet en soude gebonden werden / dewelcke / siende onse trouloose Verbont-bre-
 kinge aen Franckryck ghepleeght / een Verbont met ons soude willen ofte der-
 ven aengaen teghen sulcke machtrighe Dpanden / upt bzeese dat wy onse kansse
 schoon siende / d' een of d' ander tijdt haer oock soo souden opschieten ende inde
 steeck laten. Souden wy met alle onse Machiavellicsche wijsheydt onse saken dan
 niet sijn belept hebben? Als wy ons by alle volckeren in ende buyten het Chri-
 stenryck / dooz sulcke Persidie stinckende hadden ghemaecht? ende alsoo by de-
 selbe buyten alle credijt ende ons selven in groote ongelegentheyt gestelt? souden
 die huynddaechsche Gespagnoliseerde Anti-Francoylen onse zwarigheden dan
 wel weten te reddden? Ick meyne dat sy van haer wel dapper soude verlegghen
 vinden.

Degenerinus. Maer liebe Buerman; men moet hier soo plomp niet te werck
 gaen / dat de Werelt soude konnen oordeelen / dat men het Verbont met Franck-
 ryck ghemaecht teenemael soude verbreecken / dat ware veel te grof / men heeft
 Actie genoegh om met behendigheyt daer upt te springhen. Want dewijle het
 oogmerck vande Alliantie tusschen beyden is geweest de vast-stellinge vande on-
 derlingh geallieerden Staet / tot verbrekinge vande Ambitieuze en gevaerlijcke Des-
 seynten en nabuerschap der Spaensche (gelijck sulcx wijtloopich upt wijst het hooft
 ofte proemium vande Alliantie) soo moet volghen / wannermē dat wit ofte
 voghmerck heeft gheraecht / dat men dan behoozt Dede te maecken / ende in cas
 van ongenegentheyt van d' een oft d' andere der geallieerden / datter dan redenen
 ghenoech sijn / om de onwillighe parthije daer toe te houden ende sulcx ober den
 hals te dringhen. Want het is eenen natuerlijcken Reghel / dat sefferende de oor-
 saecke, oock seffeert het effect ofte gevolch: nu het is notory / dat dooz de ghecon-
 jungeerde Wapenen van Franckryck ende desen Staet / de Ambitieuze Des-
 seynen ende bzeeselijckheyt der Spagniaerden / nu is verandert in een groote
 nedericheyt

nedericheydt ende verflagentheydt / waer dooz den Staet van Franckrijck ende d' onse vaster zijn gestelt als die van den Spagniaert / die ons beyde inde Nederlantische Provincien presentereert te geven volkomen contentement / soo is het immers meer als reden / dat het ooghmerck / daer toe de Alliantie sterckte / nameelijck de vreeselijckheyt der Spaensche te verbreken ende de wederlijcs vast-stellinghe der geallieerden Staet te bevorderen, berepckt zijnde / Franckrijck sich behoort te laten geseggen / om met ons de Wapenen neer te legghen ; anders indien sy lust hebben / om glozpe ende uytbreydinge harer Lant-Palen / langer te bechten / ende tot dien eynde selfs buyten de Nederlantische Provincien aen alle quartieren onmoghelijcke dingen te eyschen ende onsen Staet in alle hare eyndeloose pretensien meynen te ingageren ende altydt inde Oorloghe te houden / dat meyne ick dat wy met fatsoen mogen weygeren / ende ons tegen haer booz alle de Werelde kunnen excuseren / dat wy op onse particuliere Intresse mede soecken te letten.

Mysteriognostes. Ghy secht wel dat Franckrijck sich behoort te laten geseggen om met ons de Wapenen neer te leggen. Franckrijck is daer toe wel geneegen : ja immers soo wel als wy : maer op conditie / gelijck meer als reden is / dat sy soo wel als wy contentement ontfanghen : maer dat ghy soue meynen / dat sy te vreden moeten zijn met het Contentement dat haer de Spaensche inde Nederlantische Provincien presenteren te gheben / sonder dat sy eenighe berdere pretensien souden behooren ofte vermogen te maken / dat komt my byzemt booz. Ick wete wel het is de Susemie van alle / die van u humeur zijn / maer ick en kan niet begriffen / op wat redenen deselve gegront sy. Nameelijck / dat ghy souden meynen dat de Gheunieerde Provincien niet berder met Franckrijck zijn geallieert / als booz soo veel aengaet de Affapzen vande Nederlanden / is een subtiliteyt vande openbare ende ghemeene Vyanden als oock van vele ghebeyns de vrienden onder ons / inghelwoopen / om tot groot Avantage van Spagnien / eenigheyt te verwecken tusschen Franckrijck ende desen Staet ende te verbreccen de eenigheyt / welcke soo veel Jaren tusschen beyden heeft ghetweest ende nu meer als opt te boozen nootfaeckelijck is / om gelijckerhant met Avantage ende eere uyt den Oorlog te geraecken ende dooz reciproque guarantie / andere geallieerde daer in besloten / den toekomende Vrede te verseeckeren ende bestendigh te maecken / ende daerom en moeten naer deselve geensins luyfsteren. Want het is secker dat Franckrijck ende desen Staet in een absolupt Verbont ghereden zijn / om generalijck alle hare Intressen tegen Spagnien met gemeene macht te verbolgen / ende dat der selver onderlinge Alliantie geensints alleenlijck is ghelimitteert aenden Staet van Oorloge in dese Nederlantische Provincien.

Soo warmermen de Tractaten vande Jaeren 1634. 1635. ende 1644. met een onpartidige oogen gesont oordeel inset / men en sal geen anderen Constructie van deselve kunnen maecken / sonder deselve by gebolge te enemael te verbreccen / tot groot boozdeel van Spagnien / prejuditie van Franckrijck / ende disreputatie vande geunieerde Provincien. Want gewerckt de Heeren Staten daer belooden / niet te sullen tracteren sonder tusschen komen van Franckrijck ende deselve den Spagniaerden oock te sullen aensegghen / wanneer sulcx van nooden soude wesen / ende dat sy oock met den Coninck van Spagnien soude breccen / naer dat sy met den selven souden wesen gheaccoordeert in cas deselve soude ho-

men

men te attacqueren eenighe Plaetsen ofte Landen des Conincks van Oranckrijck/ welke zijne Majesteit ten tijde van het Tractaet was besittende / ende doemmaels niet een eenighe Plaetse inde Nederlanden in hadde soo blijkt daer upt soo klaer als den dach dat de Tractaten niet precifelijck en zijn gerestrigeert aenden Oozlog inde Nederlantfche Proovintien: daer by soo was soch dooz Monsieur de Charnace aende Staten overgelevert ende by hare Ho: Mog: aengenomen seker Memozie van Landen ende Intressen welke zijne Majesteit hadde (als de Grifons, de Veltolijns, Casal, Mantua, Pignoral, Correyne, alle geleggen buyten de Nederlantfche Proovintien/ inde welke soo wanneer zijne Majesteit quame geattaqueert ofte geinguieteert te werden / soo was verdragen ende geaccoordeert/ dat insulcken ghebal/ de Statende Wapenen teghen den Coninck van Spagnien weder souden moeten aennemen/ schoon dat sy in Treves ofte Vrede met hem waren getreden.

Degenerinus. Laet dat alsoo wesen: dat en komt nu niet meer in consideratie/ gemerckit de Differenten inde boozschyden Memozie verbatter/ ghenoeghsaem zijn af-gedaen / ende over sulcx soo komt oock met eenen te cesserer de Obligatie/ welke de Staten op dat subject hebben gepasseert.

Mysteriognoftes. Nulliunquam vicio Patronus defuit. Maer dat is een sobere excepty: want wat verdrach komt ghy allegeren anders als aengaende/ Pignoral ende de differenten van Montferrat: het welke met de Keyser ghemaectt zijnde 1631/ over sulcx niet en kan verdraken de Obligatien vande Heeren Staten gedaen 1634. aengaende de Veltolijns kanten oock seggen/ dat die Intressen zijn afgedaen; om dat de Spaensche deselve geheelijck hebben gesurpeert ende als noch besitten: niet tegenstaende de Spaensche vande zijde van Tyrol ende vanden Staet van Mylanen de Grifons hebben ghedwonghen om de Alliantie met Oranckrijck te quitteren/ salmen daerom segghen dat de questie daer met komt op te houden? ende wat belanght/ de Intressen van Lotheringen kan wel pinant seggen dat die questie is af ghedaen/ soo langh den Hartogh Carel in Wapenen is ende alle soozten van Hostilitiept teghen den Coninck is plegghende: seker ick en weet niet hoe datmen sich met sulcke blaetwe ende frivole exceptien mach soeken te behelpen/ het gaep immer als een Oben?

Germanicus. Maer met u. l. beyder Permissie/ soo de Tractaten sien generelijck op alle de Intressen ende Pretensien vanden Coninck van Oranckrijck; soch buyten de Nederlanden; waerom heeft dan zijne Majesteit den Oozloggh doen denuncieren ende aenssegghen alleelijck aen den Cardinael Infant tot Brussel ende niet liever ofte gelijck oock aen den Coninck van Spagnien.

Mysteriognoftes. Daer op is seer licht te antwoerden/ want bewijze de Cardinael Infant geen Souberayn en was/ maer alleelijck Luptenant Generael vanden Coninck van Spagnien in zijne Nederlanden/ soo moet de denunciatie aen den selven gedaen/ gehouden werden als offe aen den Coninck selve gedaen waere; men verhoos dien wech als den hoestten ende gemackelijcksten: men hadde booz inde Nederlanden de eerste effozten van Oozloge te doen/ op dat dan de Wyandt niet en soude tabilleren/ datmen hem verradelijck hadde gesurpreneert/ soo heestmen daer den Oozloggh van willen laten aenssegghen: daer beneffens soo en doet de plaetse daer de denunciatie gheschiet wepnich tot de sacche/ ende verhindert

bert niet dat eenen openbaren Oorlogh sp in alle Plaetsen tegen sodanige Prin-
ce diemen booznemens is te attacqueeren. Ende boven dit alles; soo en schijnt
ghy niet te weten ofte willen weten / tghene nochtans waer is / dat zijne Maje-
steit op de Instantie van onse Ambassadenren (niet te vreden zijnde met de
denunciatie welcke in Brabant was gedaen) den Oorlog tegen Spagnien door
geheel Vranckrijck heeft laten publiceren ende alle zijne Onderdanen wel scher-
pelyck doen verbieden alle Commerctien ende Coopmanschappen met de On-
derdanen van den Coninck van Spagnien / soo dat het vzeemt is / dat ymant ge-
bonden wert / die dese Objectie maecht.

Degenerinus. Maer ghenomen die Obligatien / die ghy sustineert waren bast
ende bondich in het eerste Tractaet de Anno 1634. soo weet ghy immers wel /
dat het self de Tractaet maer en souden hebben geduert booz den tijdt van seven
Jaren / sulcx dat men sich nu moet regulen naer de Tractaten van de jaren 1635.
en 1644. in dewelcke nademael gheen mentie en wert ghemaecht vande In-
tressen verbatet inde boben ghemelte Memorie / soo en kan ich oock niet sien / dat
de Staten aen die Obligatien noch souden gebonden blijven.

Mysteriognofes. Dat is eene notoyze mis dūpdinge. Want de laetste Trac-
taten en zijn niet gemaccht als in ghevolghe van het eerste ende tot confirmatie
van 't selve / alleenlijck dat inde laetste geen limitatie van tijdt en is / ende volgens
deselbe men wederzijts heeft aengenomen de Wapenen niet meer te leggen / booz
dat de Spagniaerde teenemael sullen upt ghevreden wesen / ende de Respectibe
geallieerde / ofte booz de Wapenen ofte booz Tractaten sullen hebben Contente-
ment. Het welcke onse Pleinpotentiarisen tot Munster onlanx soo verre heb-
ben getrocken / dat / soo wanneer de Fransche Pleinpotentiarisen wat gemiscon-
tenteert waren / dat de onse in particuliere Tractaten wat te verre met Spag-
nien waren gheabancert / sp wel hebben weten te allegeren / om het contracie te
bewijzen / datter noch niet en was ghedaen aengaende beyde de Indien / dat die
Differenten de Tractaten noch langhe condē suspens houden / ja teenemael
vruchteloos doen af-loopen / ghebende daer mede niet dūpsterlijck te kennen / dat
dese onse Intressen eene nootsaechelijcke Connexie hebben met die van de Ne-
derlanden; het welcke soo zijnde / wie sal kommen gelooven / dat Vranckrijck sich
sal laten diers maechen / dat den Tractaten van onse zijde ghenoech werde ghe-
daen / al ist dat wy ons met Vranckrijck niet verder als booz de Nederlanden en
wil ingageren. Te sustineren dat Vranckrijck met ons is geingagieert in onse
Intressen vanden Europa in beyde de Indien / ende dat onsen Staet met haer
niet verder en soude geingagieert wesen als aengaende hare Intressen inde Ne-
derlanden / ich bid u / oozdeelt selve / wat apparentie? daer-en-boven by aldien
Vranckrijck inde Quartieren van Languedoc, Provence ende daer ontrent in
plaetse van conquesten te doen eenige Notabele Plaetsen hadde verlorē / meynt
ghy / dat de Heeren Staten volgens de Tractaten souden vermogen met Spag-
nien Vrede te maechen / sonder dat aen Vranckrijck hier over Satisfactie wier-
de gedaen? Ich en kan niet ghelooven dat ymant soo van alle trouwe ende re-
delijckheyt kan verbzeemt wesen / die sulcx soude der ven sustineren: de conquesten
die zijne Majesteit in die Quartieren heeft ghedaen en verbinden ons niet min-
der

der/als het verlies soude hebben gedaen/ gemercht de gemeenschap der Intros-
 fen ende onderlinghe Obligatie tot deselve /die de geallieerde hebben / is inden
 Oorlogh selve ofte inde Tractaten die een Oorlogh eyndigen / ende dooz de goe-
 de ofte quade Successen vanden Oorlogh niet kan verandert/ vermeerdert ofte
 verminderd werden. Ofte meynit ghy/ by aldien Franckryck in plaetse van zyn-
 ne effozten te doen in Nederlant/ daer pzinclipalijck Defensive hadde gegaen/ ende
 zijne avantagie aen de zijde van Spagnien pzinclipalijck hadde gesocht/ terwijle
 onsen Staet goede conquesten inde Nederlanden was doende/ dat wy volghens
 de Tractaten onse conquesten dooz een Treves ofte Vrede soudent vermoghen te
 verskeren/ ende ondertusschen sustineren dat wy met de conquesten van Franck-
 ryck niet te doen hadden/ om oock die aen haer in ghemelte Contract te helpen
 vast- stellen ende verskeren? Gewisselijcke buyten openbare Vrtten van Hosti-
 liteyt en soudemen aen zijne geallieerden geen grooter pzejuditie konnen geben/
 als met sulcx te sustineren. Men en sal gheen exempel inde oude ofte Moderne
 Historie vinden/ dat een Prince ofte Republijck hebbende eenen machtrigen ghe-
 allieerde geingagteert om een openbare rupture te doen tegen eenen ghemeenten
 Vpand/ onder conditie van niet te mogen traecteren/ als met ghemeene bewillig-
 ginge/ die sich sal onderbinden Vrede te maken in eene plaetse / ende sich onder-
 tusschen meynen by te staen zynen geallieerde in onruste en Oorlogh te laten in
 verschepe andere Quartieren.

Degenerinus. Ghy schijnt wel wat te seggen; maer ondertusschen als het dan
 soo sal en moet gaen / soo en kan ick niet sien / wat hope wy konnen hebben om
 eenmael upt de Oorloge te geraecken; want de Landen en Steden/ die Franck-
 ryck epst/ zyn soo veel ende verschepe; dat Spagnien niet en sal te beweghen
 wesen vande selve af- stant te doen ende die aen Franckryck ober te laten.

Mysteriognostes. Franckryck en epst niet buyten reden; want sp en pzeten-
 deren niet van Spagnien by dese handelinghe wederom te hebben 't Coninckrijck
 van Navarre, Airagon; Napels, Sicilien ende Milanen tot dewelcke hoetwel sp ha-
 re pzetensien niet eenemael en konnen addiceren soo soudent sp deselve ebentwel
 tegenwoordich om de Vrede willen wat ober het hooft sien/ maer teghene sp te-
 genwoordich alleen pzetenderen / is / te mogen behouden sodantige Plaetsen/ diese
 staende desen Oorlogh met de Wapenen hebben gewonnen. Wat is hier in / dat
 met recht van onredelijckheydt kan beschuldicht werden? sp presenteren de Wa-
 penen neer te legghen ende in 24. uren een Vrede te maerken / mides dat alles
 blijve in dien Staet / daer het Godt belieft heeft / sedert den aenbanck vanden
 Oorlogh alles in te stellen ende dat een yder behoude 'tgeene hy teghenwoordich
 besit. De Heeren Staten hebbende die conditie in haer eyghen Regard billick
 ende rechtveerdich gebonden/ ende van den gemeenen Vpant oock geobrineert/
 sullen die deselve connen onredelijck binden in regard van haer Vrienden ende
 geallieerde? ja bzencht niet de natuyze van alle confoederaten mede (immer
 soomen wil blijven binnen de Regulen van trouwe ende eere) dat de geconfede-
 reerde hare ghemeene querele niet neder legghen/ hoor datmen wederzijts ende
 egalijck in zijne Intressen Satisfactien omfanghe? Ick meyne wel/ by aldien
 Franckryck/ na de presentatien van Spagnien/ van aen haer te willen geven al-

tes wat sy souden mogghen begeeren / begonde te lusteren ende te inclineren ons hare differentie met Spagnien in particuliere handelingen te bereffenen sonder communicatie ende goet binden van desen Staet / dat de Heeren Staten niet souden naerlaten haer daer te beklagen ende met alle macht daer teghen te stellen wel : *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*

Degenerimus. Buerman en weert soo breecht niet. De Franschen en souden so nauwe niet nemen / als sy maer goede conditien in particuliere handelingen booz haer selven honden bedinghen / ghy sout het wel sien / oft sy u niet en souden laten sitten / ghelijck sy oock booz desen ons dat wel meer gespeelt hebben.

Mysteriognostes. Ich en meet niet van te hzeet te wepen / maer dat weet ich wel / dat men sulche praetjens dickwils heeft uptgestroyt / om also booz dat middel twist / wantrouwde ende jalousije te maechen tusschen ons ende de Franconsen / ghelijck inden beginne van 't Jaer uptgestroyt / ja op den 26. Februaerj selfs ter Generaliteyt soz melijck geproponeert is / dat upt Vranckrijck gheadbiseert ende upt Zabant geconfirmieert wicet / datter tusschen de Coning Louys de 14. ende de Princesse van Spagnien een Huwelick was ghesloten op conditie dat de Coninck van Spagnien aende Croone van Vranckrijc soude laten volgen ende deselve Kroone inlyben de Souberainiteyt bande Nederlandsche Prouintien van zijn resort ende gefach / ende dat deselve Prouintien binnen drie weken aende Kroone van Vranckrijck soude werden ingheuypt / ende dat Vranckrijc aen Spagnien soude ceder en Catalonien. Doch als de saecke toe naerder ondersoet quam / soo was de man verlozen / niemant haddet gheseyt ; oft immers 'twas by d' een of d' ander qualijck verstaen ofte soo niet gheseyt als het by andere was opgenomen / upt dit staeltjen kan men oordeelen / wat men van sulche en diergelijcke praetjens te houden heeft. Daer en boben soo is seker dat de Franschen hare Tractaten met ons tot noch toe altijdt Religieuselijck hebben onderhouden ende ons de minste oorsake niet gegeven / om een contrarie gevoelen van haer te hebben / ja hebben haer veel eer soo daer in ghebragen dat wy goede reden hebben van haer te gelooven / dat sy inde stricte obseruantie bande ghemaecte Tractaten / soo ten aensien bande Compagnie / als ten opsicht bande Vrede handeling / immers soo getrou / soo niet ghetrouwder als wy ofte ten minsten sommige onder ons (nam opti mis per : mix ta sunt pessima) (soo dat den geheelen Staet sulcx niet kan geweten werden) sullen behonden werden / soo wy onse ooghen slaen op de Velt-Tochten eenige Jaren herwaerts ende insonderheyt in dit Jaer 1646. booz gevallen / ende het gantsche beleyt en Employ van deselve / ende met een onpartidigh oordeel tegen malkanderen begeeren te ballanceren wat d' een of d' ander heeft gedaen / ofte lieber heeft willen doen / upt wat consideraten weten best ; die het soo beleyt hebben) tot af hzeuck banden gemeenen Vpant / ende om den selven booz de Wapenen te dwinghen / aen beyde geallieerde eerlijcke ende abantagieuse conditien in te willigen / ich meyne al segge ich niet een woort daer toe / de saecke is hlaer genoegh ende spreect selbe / laet niet alleen de vrienden / de onpartidige maer oock selfs de Wapanden sozdeelen. Ende wat belanght de Vrede handeling / tot Wunster / hebben niet twee van hare Ho : Mo : Pleinpotentiarissen den 28. Februaerj lest leden onsen Staet komen rapporteren, dat de Heeren Extraordinaris

ordinaris Ambassadeurs ende Pleinpotentiaarijfen van Vranckrijck haer op den 21. der selver Maent hadden te kennen ghegheven, dat daeghs te vooren van weghen de Spaensche Pleinpotentiaarijfen inden name ende met expressen last van haren Coninck, door de Mediateurs namelijk de Nuntius van den Paus ende Ambassadeur van Venetien haer Excellentien was geprefentteert, de Differenten tusschen Vranckrijck ende Spagnien uyt staende te submitteren aen de Coninginne Regente van Vranckrijck, omme by hare majesteit met assumpatie ende deliberation vande Heeren Hertogh van Orselans, Prince van Conde Cardinael mazarini ende andere Heeren vanden Raet van Vranckrijck, dewelcke de Hoogh Gemelte Coninck estimeerde ende wilde defereren, getermineert te werden, ende dat de voorschreve Coninck soude acquiesceren ende onderteecken en 'tghene by deselve soude goet ghevonden werden: doch dat de Heeren Fransche Pleinpotentiaarijfen aen de Heeren mediateurs daer op hadden gheantwoordt dat Vranckrijck met desen Staet ende deselve met Vranckrijck soo nauwe waren verbonden, dat de eene buyten de andere niet en vermochte te doen, sonder dat gelijcke contentement aende andere mede werden gegeven: ja al wildemen aen Vranckrijck half Spagnien intruymen, dat sy buyten desen Staet niet en konden nochte begeerden te tracteren, ofte eenige Offren te accepteren, ende sy over sulcx haer geobligeert vonden terstont den volgenden dach aende Pleinpotentiaarijfen van hare Ho: Mog: vande voorschreve Offren volle communicatie te gheven, al eer sy deselve naer Vranckrijck soude overschrijven, begerende dat sulcx vande voorschreve Heeren Mediateurs, aen de Spaensche Pleinpotentiaarijfen mochte werden bekent ghemaect, ende hoewel deselve Mediateurs daer op hadden gerepliceert, dat soo grooten Croone als Vranckrijck was, nergens eenighe dependentie en konde hebben, dat echter de voorschreve Pleinpotentiaarijfen van Vranckrijck hadden verklaert, nu nochte nimmermeer anders te kennen ofte sullen doen ende hare Alliantie onverbrekelijk te willen onderhouden; daer by voeghende dat sy liever hadden ghesien dat Spagnien op hare geproponeerde Acten hadde gedeclareert wat ende hoe verre sy daer inne souden konnen te gemoete gaen, sonder het geheele stuck in onseckerheyt te laten, ende dat sy daeromme gheloofden ende haer versekert hielden, dat Vranckrijck dese handelinghe van hier niet en soude laten transfereren, omme, indien sy eenmael ten Regarde van hare geallieerde ende inde ghemaecte Alliantie quamen te varieren, dat haer 'tselve voor ontrou soude gheimputeert werden, ende in toekomende alle credijt ende geloof doen verliefsen, dat sy daeromme oordeelden het beste ende sekerste te wesen, dat Vranckrijck ende desen Staet te samen bleven geconjungeert, omme gelijckelijck eene goede uytkomst ende reciproque contentement te mogen bekomen, ofte andersints te samen inde Wapenen behoorden te blyven, ende de aenstaende Compagnie met Vigeur in 't Velt te komen, waer mede sy meenden de gheheele saecke soude konnen gefaciliteert ende tot een gewenste uytkomst ghebracht werden. **Siet dit is in substantie de Somma en 'tprincipaelste van 'tgeene de 2. Heeren hare Ho: Mog: Pleinpotentiaarijfen doenmaets op die Occasie aen desen Staet hebben gerappozteert: waer uyt gelijck aen d'een zijde met groote verwonderinghe kan ghesien werden de orberwachte presentatie welcke Spagnien aen Vranckrijck dede / sulcx dat het haer niet schaonder en soude hebben hoor horen / soo en is aen d'ander zijde met**

met geen inder verwonderinghe daer upt klaerlijck te bespewen een Evidente
 Preenbe vande gheerouwigheyt der Francosfen in het onverbzckelijck onder-
 houden van hare met ons gemaecte Alliantie; soo dar men gansch qualijck doet
 haer te suspecteren / van dat sy ons soudent laten sitten als sy maer profijt met
 particuliere Tractaten wisten te doen: gelijck de eertijts Fransch-Gesinde. Maer
 nu ter tijd Gelpagnoliseerde ten huydigen dagen aller wegghen volmondigh booz-
 gheben. Ick meyne datter groote reden is dat onsen Staet op sulcke Politike
 Weer-Hanen wat nauwer lette. Want ick versehene u/die veranderinghe heeft
 haer verbozghentheydt. Die Luyden en dienen den Staet niet oprechtelijck;
 maer andere Heeren/ haer particuliere Intressen en epghen onbersadelijcke be-
 geerlijckheden/ ende werden ongetwijffelt niet als door gheboelighe redenen be-
 wogen.

Degenerinus. Ghelijck of het de eerste reys soude wesen dat de Fransche soo
 gedaen hebben: hoe slecht hout hem de Man: meyne wel vanden dat hy / die
 allerwegghen t' Hups is/ niet en soude weten / hoe de Coninck van Branchrijck
 Henrick de vierde (hebbende Anno 1596. met Enghelandt ende desen Staet een
 Defensibe en Offensibe Alliantie gemaect) met zijne gemaecte Tractaet ge-
 speelt heeft: want om dat hy by d' onderhoudinge van dien niet soo veel boozdeel
 sach/ als hy door het breecken verkreegh/ soo en heeft hy gheen zwaricheyt ghe-
 maect ons ende Enghelandt te abandonneren ende particulierlijck met Spa-
 gnien tegen zijn Verbont te accozderen. Ende als de Gesanten van desen Staet
 hem quamen disuaderen van het verbraken ende vermanen tot onderhandinge/
 seyde hy/ soo de Spagniaert ny Calis en Blaver niet weder geben wil / soo sal ick
 geen Drede maechen / dat was geseyt: ick sal de Alliantie ende Oorlogh onder-
 houden ten ware ick door Drede meer boozdeel verkrigge. De Spagniaert gaf
 hem dat ende meer: also verliet hy de Alliantie noch geen twee Jaren out zyn-
 de ende liet Engelandt ende ons toesien: waerom heeft nu Branchrijck de Alliantie
 niet ons beter ende langer onderhouden? om dat hy daer mede meer booz-
 deel gehoopt ende gebonden heeft / als wanneer hy na Tractaten hadde gheluy-
 siert. Maer soo Branchrijck door het maechen van een Drede meer boozdeel
 weet te berekenen als door het continueren vanden Oorlogh/ zyt verseechert dat
 sy hem aen de Alliantie soo nauwe niet en sulen ghebonden houden / ofte raison
 d'Etat sal haer lichtelijck doen resolberen haer Intressen oock in particuliere
 Tractaten te bezozderen.

Mysterognoskos. Denckt niet Buzzman dat ick van die Alliantie tusschen
 Coninck Henrick de vierde, Engelandt ende desen Staet Anno 1596. in Octo-
 bri ghemaect / noyt en soude hebben ghehoort ick hebbe upt de Historien goede
 kennisse van't Accoord tusschen den Hertogh van Bovillon extraordinaryaris ende
 de Heere van Bufenal Ordinaris Ambassadeurs van zijne Majesteit van
 Branchrijck in desselvs name, den Heere George Gilpin Raets-Heer inden Raet
 van State vooz Elisabeth Coninginne van Engelandt, ende de Heeren Staten Ge-
 nerael vande Vereenighde Landen solemnelijck besloten; maer verwondere ny
 dat dit Exempel van u op ons regenwozdige subject hoert geappticeert/ als niet
 hebbende daer met de minste ghemeynschap. Omme het welcke klaerlijck te
 sien

fien niet meer van nooden is/ als de Respective Tractaten van 1596. ende 1635.
 met malkanderen te confereren. By het eerste weret een project ghemaeckt van
 eene ligue / inde welke men verscheyde Princen ende Potentaten berhoopt te
 engagieren/ het welke noyt heeft konnen te wege ghebracht werden/ ende was
 volgens 't selve goet gebonden tot bebozderinghe van het selve Trefpen in 't vol-
 gende Jaer aen te stellen eene Vergaderinge ofte by eenhomste / dewelcke mede
 noyt ghehouden zijnde/ te kennen gheeft dat de saecke by de simpele propositie is
 verbleven. Ondertusschen verbroegh men sich wegens middelen om in 't vol-
 ghende Jaer den Oorlogh t'samen te voeren. De Heeren Staten beloben aen
 den Coninck assistentie van volck ende gelt / edoch was hare belofte niet verder
 als booz het Jaer 1597. Maer in het Tractaet van 't Jaer 1635. verobligert
 men sich niet tot eenen nieuwe Oorlogh; den Coninck ende de Gemieerde Pro-
 vintien haer daer toe hebbende alrede geengagieert op verscheyde tijden ende om
 verscheyden oorzaken; daer by soo en bintmen in 't eerste gheen formele Oblig-
 gatie/ gelijk in het tweede / dat de eene sonder d' andere niet sal verinogen apart
 te tracteren: 'tis wel te gelooven dat die conditie op het tapijt is gheweest/ maer
 dat de constitutie van die tijden niet heeft toe gelaten daer ober te verbragen: en-
 de dit maect een essentieel onderscheyt tusschen beyden die ghene welke de par-
 ticulariteyten van dese Negociatie tot Verrin gehengen ofte gelesen hebben / woe-
 ten dat zijne Majesteyt niet tegenstaende inde boozgemelte conditie niet en was
 gehouden ebenviel noyt en heeft gewilt dat zijne Gedeputeerden met Spagnien
 in befoigne souden treden / booz dat de Spaensche oock hadden bekomen vol-
 machten om oock te gelijk met de Gemieerde Provintien te tracteren; maer
 het schijnt dat de Staten daer toe niet gheneghen waren ende oordeelden dat de
 continuatie van den Oorlogh booz haer abantagieuser was/ als een vergelijkinge
 met hare Vyanden: sy en konden hare Vyanden doenmaels soo veel niet toe
 vertrouwen / als sy nu wel doen: sy waren meer bevroest booz zijne listen ende
 practijken inden Wyde / als booz zijne Wapenen inden Oorlogh: sy erkenden
 selve/ soo Vranckrijck maer konde een wepnich zijn aefem halen/ naer die lang-
 duerighe troubelen/ die haer by na gheheelijck hadden gerupneert/ dat sy wader-
 hant meer hulpe daer affouden trecken/ ghelijck oock de experientie in volgende
 tijden heeft geleert/ als of sy in Oorloge bleben/ die sy oock selve met de Assisten-
 tie vande Staten doenmaels maer slaerlijck konden voeren: soo dan onse Staet
 booz haer eygen beste goet gebonden heeft inden Oorloge te blijven. kanmen sich
 niet vreden ober dien grooten Coninck wel beklagen dat hy haer heeft laten hie-
 sen 't ghene haer booz haren Staet best dachte / ende dat hy naer haer Crempel
 oock heeft gekozen 't gene hy meynde booz zyn Coninckrijck best te wesen/ seker
 de gerupentijse van deses Coninck affectie tot den welstant ende prosperiteyt on-
 ses Vaderlants zijn te groot ende te veel/ dan dat wy zijne lusten niet diergelij-
 ke calangten souden poogen te verduysteren.

Degenorinus. Wat wijse dan hebben/ darmen eeuwiggh ende althijt in Oorlog
 blijbe/ ende 't Schip/ darmen niet veel al Pomper nauwer langer kan boven wa-
 ter houden / boozs inde gront zeyle 't ten kan u riter onbekent zijn dat des Lan-
 s Finantien soo zijn upt geput/ dat al wilden wy schoon/ wy en konnen niet langer
 inden

inden Oorlogh blijven/soo wy ons niet 'teenemaal en willen rupneren.

Mykeriognostes. Dat des Lants Finantien seer geforceert ende verzwackt zijn en wil ick niet ontkennen / noch oock teghenwoordich ondersoeken/dooz wiens beleyt het Lant soo ten achteren is geraecht / ende of veel Jaren aen een volghende niet meer als de helft van de kosten souden kunnen hebben verspaert werden/in't gene men daer dooz heeft goet ghebonden uyt te boeren als men des Lants boorddeel en mesuagie recht hadde beoogt. Ick late dat daer staen. Maer ondertusschen binde ick bzeent / dat ghy dit Argument ghebruyckt om ons te doen resolveren met schande ende trouweloosheyt onfsatsoenlijck uyt den Oorlog te scepden. Ghy heet Degerinus, maer my dunckt dat ghy by wat degeneereert ende veraerdet zijt bande ghenerositeyt van onse Dooz-Ouderen: sullen wy die de langhduerigheyt banden Oorloge soo veelsints abantagieus is gheweest nu onse onbermogentheyt/ daer den ghemeenen Wyant genoechsaem onder de voet leydt / gaen allegeeren / om onfsatsoenlijck daer uyt te scepden? By aldien sy die eerste fundamenten van onse liberteyt gheleghet hebben/ diergelijke consideratien ghehoort hadden/ sy souden meer reden ghehadt hebben haer niet te sicken in sulcken periculeusen Oorlogh tegen sulcken machtigen Monarch doen sy maer by oft se Steden aen hare zyde hadden. Hare couragieuse stantvastigheyt heeft haer Enterprijzen geluckelijck doen succederen ende hare wyanden niet tegenstaende redoutabel/benomen de middelen om haer te overwinnen/necessitudo timidus fortes fecit soo nu deselve ons hare succeffeuren met bzeese bevangen sagen in't midden van die Heykrachten / die wy dooz Gods segghen/tot noch toe hebben kunnen op de been bzingen/ ende onse onbermogentheyt allegeren/in't midden van die pacht ende hoobaerdijge/ die wy tot verwonderinghe ja afgunst van alle Potentaten laten blijcken / meynt ghy niet dat sy souden wenschen te sien/dat onsen Staet weder mochte verballen onder hare eerste woestelingen/op dat alsoo weder levendich mochte werden de Heropke deuchden / die ons daer uyt verlost hebben / ende dewelcke de langhduerighe prosperiteyt nu schijnt 'teenemaal te hebben verwoestet/ novum certo nobis bellum exoptarent ut avita rursum virtus enitesceret. By aldiender eenighe onbermogentheyt is by de Provintien (gelijck ten aensien bande ordze der Finantien niet kan ontkent werden) soo is het immers ten hooghsten noodich ende gheraetsaemder dat wy nu zijnde op het point bande Tractaten / deselve heymelijck houden ende wijfelijck verbergen/ als dat wy ons van die consideratien souden dienen / om onse getrouwe Geallieerde te forceeren tot het aennemen van des abantagieuse Condittien. *It is* waer animo cupienti nihil satis festinatur & omnis sperata rei dilatio longa: maer bedenckt daer tegghen / sat cito si sat bene. Wilmen uyt den Oorlogh wesen (gelijck wy daer alle naer moeten verlangen) laet ons sozge dzagen / dat wy niet precipitantelijck maer met reputatie ende abantagie daer uyt scepden ende niet weder in een nieuwen ende zwaerderen als den tegenwoordighen komente verballen: dat sal geschieden/soo wanneer wy onse onmacht / die by ons mochte wesen/secretelijck verberghen/ ons Wyanden niet en flatteren noch ophouden met de hope van dooz particuliere onderhandelinghe onse Alliantie te verbraken/maer opentlijck ende inder daet thoonen dat wy onveranderlijck ghesint zijn ons

Verbont

Verbont met onse byzonden religieuselijck ende exactelijck te onderhouden ende
 niet naer te laten onse gemeenen Wyant by alle occasien alle mogelijcke af-byeuck
 te doen/tot dat ons ende onse geallieerden behoorzijcke Satisfactie gheschieden:
 soo wy dien wech met ernst hadden ingegaen / daer en is niet aen te twijffelen/
 wy hadden al ober langhe een Vyede tot volkomen ghenoeghen van ons en onse
 Bont-Genooten ghehad; de Coninck van Spagnien ende Keyser en byaghen
 naer geen Rhetoricatien; Mars moet het werck doen en'tmes haer op de kele set-
 ten / eer dat sy naer Vyede lusteren nemo nisi victor pace bellum mutavit: ideo-
 que metus incutiendus ijs, apud quos ratio non proficit, dit zijn de Maximen van
 Byzanchrijck / ghelijck oock altijdt de Methode van Zweden; hope ober sulckx
 'tghene wy dooz onse slappicheydt (op dat ick het niet arggher en noeme) verbzot
 hebben/dat Byzanchrijck dooz hare bigoureuser Oeffnen / ende de Zweden/
 dooz hare couragieusen inbal in Beyeren sullen te rechte byenghen/ende dat dooz
 middel van dien den Generalen Vyeden / die dooz ons leuteren ende saliboutwen
 verachtet was/grootelijck sal gebozbert werden/ende onse aerselende ende schoz-
 rebeenerende Wyanden weder gaende werden gemaect/om dooz sincere wegen
 den selven Vyede met alle onse geallieerden tot pders contentement eenmael na
 te jagen/dat is de Vyede daerom alle rechte Chyristenen van herten moeten woen-
 schen.

Germanicu. Dzienden ick hebbe u langhe hoozen Discoureren van een sub-
 ject / daer ick bekenne dat ick niet veel toe hebben weten te segghen; maer ick
 hooze Mysteriognoftes daer wat booz-stellen dat ick niet wel kan passeren / son-
 der dat ick daer op pers replicere/als zijnde een point daer ick oock een wepnich
 af meyne te weten: onsen byzunt meyn/ dat den inval der Zweden in Beyeren den
 Generale Vyede sal bozderen: ick ben van een contrarie gheboelen/ ende meyne
 dat eben daer dooz de Vyede merckelijck sal werden verachtet: want soo de
 Zweden goede progressen komen te doen / soo sullen sy daer dooz soo moedich
 werden / dat sy naer geen redelijcke Condittien sullen begeeren te lusteren: ende
 soo aen d'ander zijde Beyeren komt te triumpheren ende de Zweden ghenoot-
 saecht werden te retireren/soo sal den selven Hartogh van Beyeren/ dit ghebaer
 te boben gekomen/ende dooz dit onghelijck op nieuws gheirriteert zijnde/niet be-
 geeren stant te doen/de Condittien diemen andersints van hem tot abancement
 van een alghemeene Vyede lichtelijck soude hebben moghen bedinghen/ boozne-
 mentlijck in reguard van het Huys Pfaltz daer de zwaarighepdt in het Duytsche
 Rijck meest sal op aen komen.

Innocentius. Seker my dunckt dat sulcx van u wel geobserbeert en gheooz-
 deelt wert/ende dat het daerom beter geweest ware/dat alles booz eenen tijt had-
 de gebleven in bozige stant / op dat veranderinghe bande successen der Oozloghe
 aen d'een of d'ander zijde/niet en mochten veranderen de posturze ende gestalte-
 nisse der Tractaten. Alsmen malkanderen dooz Tractaten niet en souden kon-
 nen verstaen/dan ware het tijdt genoegh gheweest / dooz ghewelt van Wapenen
 ende inballen malkanderen wederom te heer te gaen ende tot redelijcke Condi-
 tien te dwinghen.

Mysteriognoftes. Och Broeder Innocentius, hoe soumen u met een praetgen
 konnen

kommen papen ende van het stuck afspeden; maer Germanicus, geloofselck/ weet beter/ als hy spreeckt. Ja wie kander soo slecht zijn / die ghelooven sal dat dien onbersadelijcken Beyz-Dozt/ anders als dooz de sterckste Purgatie bande wapenen pets sal overgeden/ van 'tghene hy soo gierichlyck heeft inghesocht: die dooz Tractaten van hem pets meynt te verwerben / die is wel grootelijck gheabuseert: ende ick bidde u secht my doch eens/watter aen het Cheur-Vorstelijcke Huys Pfaltz noch opt is gepresenteert gewozden/van alle die groote parthijen/die aen het selve dooz soo vele ende verscheyden deffels Dranden / onrechtbeerdichlyck soo langhe zijn onthouden gheweest? sy hebben 'tselbe gespotieert / den Beuyt onder malhanderen verdeelt / ende de eene de andere den Sal toe haetsende zijn allerweghen eben onwilligh om vanden Hoof den rechten Epgenaer pets weder te geven.

Germanicus. Ghy schijnt hier veel Dozzen te beschuldigen daer ick nochtans niet en wete dat ghemelte huys niet permant te doen heeft als met den Coninck van Spagnien/en Hertogh van Beyeren.

Mysteriognofes. Zijt ghy Germanicus een Duytscher ende eventwel sulcken vzeindelinc in die saken: och neen/ten zijn die Heeren niet alleen / 'tis waer sy hebben wel de grootse parthijen/maer om oock andere in dit stuck aen haer kroozde te trecken/soo hebben sy oock d'een en d'ander een hzoek bande kroof toe ghewozpen. Daerom op dat ghy ende een pder sien mocht; wie ende waer in elck dit hooghloffelijck huys verongelijck ende wat Intrest 'tselbe daer dooz komt te lyden/soo sal ick een woepnich nader openinge doen bande Respective parthijen die het selve heeft te pretenderen?

1. Vanden Hertogh van Beyeren. Het gheheel Prinsdom vanden Opper-Pfaltz; ende daer beneffens noch 4. Bailluages Onder-Pfaltz. Te weten van Heydelbergh ende Manheim, Mosbach, Bretheim ende Boxbergh, met hare Steden/Vlecken/Dozpen Sterckten ende alle dependetien.

2. Vanden Coninck van Hispanien. Inden Onder-Pfaltz de Bailluagen van Alzey Neustar, met de Stadt van Franckendal, van Oppenheim ende van Bacherach, met der selver gebolgen als boozen. Noch besit de Coninck van Hispanien vanden Hertogh van Simmeren Prince Palatin. Het Bailluage van Laucern met de twee Proosdijen van Rockenhaufen ende van Wolff-steyn, Bailluage van Creutznach met de twee Proosdijen van Stromberch ende van Bockelheim met der selver gebolgen als boozen.

3. Vanden Cheur-Furst van Mentz. De Berch-frate met de Steden/Vlecken/Dozpen Casteelen etc.

4. Bande Kinderen bande Artz-Hertogh Leopoldus het Bailluage van Germersheim. Met de Steden/Vlecken/Dozpen ende Casteelen daer an dependende.

5. Vanden Bisschop van Worms; de Steden/ ende Dozpen van Emsheim ende de Neuhausen. Siet alle dese Doztelijcke parthijen werden het huys Pfaltz nu over de 25. jaren met gemelt onthouden. Wel is waer dat eenige van deselve Plaetsen nu dooz de Fransche ende Zweedsche Wapenen zijn geverouweert; die hy deselve Croonen aen gemelte Cheur-Furstelijcke huys 'tzijnder tijt buyzen twijffel/volghens der selver beloften/ oock weder sullen werden ingerupmt; maer

maer wy spreken nu vande Wyanden desselvs : ende dat wilde ick kan u wel eens weren / wat doch van Harint wegen tot contentement opt is gepresenteert ? yder een wil wel Vzede hebben / maer hout niets van zynen onrechtverdigghen Hoof pet weder te geben.

Germanicus. Nochtans hebbe ick onlangs van goeder hant verstaen / dat op de Vzede-handelinge aen het Hups-Pfaltz soude gepresenteert zyn de restitutie van gheheel den Onder-Pfaltz ; mits dat den Opper-Pfaltz ende de Cheurfurstelijche woerdicheyde soude blijven aen het Hups Beperen. Wat dunct u / is dat niet al veel gepresenteert / aen eenen verdrubbenen / geproferibeerden ende nu soo langh gedeposideerden Prince ? seker mijn dunct dat deselve daer met wel behoorde te vreden te zyn. Aliquid enim in Naufragio retinere prestat, quam totum perdere : Ja soo mijne laetste Abbbysen van die Quartieren my niet en abuseren / soo is men noch al verder ghekomen aengaende de Cheurfurstelijche weerdigheyt / ende is toegestaen ofte de Alternative dat is / dat dese tegenwoordighe Furst van Beperen de Cheur-stemme soude behouden zyn leben lanck gheduerende / ende dat deselve dan daer naer zyn overlijden soude komen op die vanden Hups Pfaltz ende soo altijdt over ende weder / ofte / soo sulcx onsmackelijck ware / dat dan den Hertogh van Beperen blijvende inde possessie van Cheur-stemme / den tegenwoordigghen Prince Palatin Carel Loduwijck soude werden ghestelt tot een Achste Cheur-Furst ; ende dat het selve Hups-Pfaltz in die weerdigheyt voortaan altijdt soude blijven. Wat dunct u vrienden? kunnen sich over sulcke presentatie met recht wel beklagen ? daer en is immers soo veel niet aen geleghen / als maer het Hups-Pfaltz werde geresitueert / of het selve onder de Werclijche Cheur-Fursten heeft de eerste of de laetste plaetse.

Mysteriognostes. Ghy secht daer al veel dingen / die ebenwel naer dat ick kan vernemen / soo breeet niet en leggen. Ick hebbe wel verstaen / dat van 'rgene gh y daer hebt voorgestelt / op de Vzede-handelinge wel eenige Discoursen zyn gebalden ende boozslagghen ghedaen / vande Heeren Fransche ende Keyserliche Pleinpotentarijsen / omme alsoo de Croone Zweden (die de volkome restitutie van het Cheur-Furstelijche Hups-Pfaltz in alle desselvs Landen / Heerschappien / ende digniteyten / als booz den Jare 1618. gehadt ende besloien heeft / met ernst is aendringende) te gheben eenighe contentement ; maer dat den Hertogh van Beperen sulcx veelijck soude hebben ghepresenteert / dat is verre van daer. Ick segge wederom dat gemelte Hertogh van Beperen niet als dooz Wapenen gheperst zijnde tot Vzede / sal konnen gebacht werden : Maer schoon genomen alle die condittien wierden dooz Beperen ghepresenteert : de questie is of deselve booz het Hups-Pfaltz soek zyn aennemelijck ? booz my : ick bekenne geerne dat ick geen redenen kan sien / waerom men die condittien soude behooren aen te nemen / soo lange daer eenige hope ofte apparentie is / van tot zyn volle gerechtigheyt te sullen geraecken / ende om in vdrze van 'teen ende t'ander te spreken. Ick bidde u / secht my waerom soude den Prince Palatin den gheheelen Opper-Pfaltz aen Beperen cederen ende alleenlijck met den Neder-Pfaltz daer vpt de Cheur-Furst van Mentz noch de gheheele Bergh-strate par forte booz sich wil behouden) moeten te vreden zyn dewijle de redelijckheyt mede bzingt / Spoliatum ante omnia & in totum restituendum?

Germanicus.

Germanicus. Het verwondert my dat ghy niet en schijnt te gedencken aen de groote schulden ende 't achterheden welke Beperen pretendeert ende ober sulcx byzemt vint dat den Opper-Pfaltz aen Beperen soude gelaten werden?

Mysteriognostes. Hoe het met die schulden ende pretenstien is ghelegghen ende toe gegaen heeft/daer soude veel van te seggen wesen/maer neemt dat deselve al rechtmatigh/waer en soude daerom den Cheur-Furst Pfaltz sulcken considera-belen ghedeelte van desselvs Erf-Landen gheheel moeten quiteren? dat is immers niet allen absurd? onsen Staet is oock wel merckelijche Sommen schul-dich geweest aende Croone van Engelant ende heeft tot de verskeringe bande betalingh der selber aen ghemelte Croone ingeruypt de Steden Vlisfingen den Briel ende het Casteel van Rammekens; doch en heeft deselve Plaetsen niet ge-quiteert/maer alleenlijck geoppignozeert ende de Penninghen betaelt zijnde we-der in handen ende in haer macht ghekreghen. Eben in dier boeghen soude aen Beperen d'een of d'ander Graef-schap vanden Opper-Pfaltz wel konnen wer-den verpandter ter tijdt ende wijle toe de geconbenieerde Somma der schulden te zijner tijdt mochte wesen afgedaen ende betaelt/ontfangen ondertusschen Bepe-ren upt het inkomen van het selve Graef-schap zijne Jaerlijchsche Rentten van- de geaccoordeerde Hoofst-Somma: soo dat of wel upt consideratie van eenighe pretenstien een oppignozatie ofte verpandinghe mochte werden ghebercht/soo is het nochtans onredelijck een geheele Alliantie ende verbreemdinge te sustineren.

Ende wat aengaet de Alternative ofte Achtste Cheur-stemme, naer dat ick be-richt ben/soo heeft Sweden aen de Heeren Fransche Pleinpotentiarisen het ee-ne ende het andere boozslaende met bondige redenen ghetoot/ het selve directe-lijck te strijden teghen de goude Bulle ende de Fondamentele Wetten van het Duytsche Rijck/in dewelcke soomen eenmael een indzacht toestaet/dat yder van de Duytsche Voirsten dan metter tijdt een Cheur-stemme in het Cheur-Doz-stelijcke Collegie sal prentenderen/ ja dat selve Sweden verfoeckende in het getal der Princen van't Rijck aenghenomen te werden/ in dier qualiteyt oock sal pre-tenderen een Cheur-stemme te moeten hebben/ ende dat soodoende het getal der Cheur-Doirsten onbepaelt ghemaectt zijnde buyten ordze alle daghen sal aen-wassen. Ende dat ober sulcx de Heeren Sweedsche Pleinpotentiarisen soude hebben boozgeslagen ende geurgeert dat de Heere Cheur-Furst Pfaltz ten volle behoorbe en oock moet werden geresitueert in alle desselvs Landen Heerschap-pien ende Digniteyten / soo als die by het selbige Hups-Genoten ende beseten zijn geweest inden Jare 1618. wel verstaende dat de Cheur-Furstelijcke weer-dicheyt ende de Functie van dien blijbe by den Hertogh van Beperen alleenlijck ad dies vitæ, ende na desselvs overlijden weder keere tot het Cheur-Furstelijcke Hups-Pfaltz; ja dat sulcx is de ypperste Resolutie bande Croon Sweden/ ge-sint zijnde de Wapenen noyt neer te leggen/booz dat sulcx werde toegestaen.

Germanicus. Dat ware seker wel eene hartnecktge Resolutie ende het rechte middel om den Wrede insonderheyt in het Rijck omme verre te stooten. Maer ick en gelooven niet dat Dyanckrijck daer opt toe verstaen sal / ende sonder het sel-be en sal Sweden dat stuck noyt te boben komen / laet hun dan alleen den Doz-logh voeren/soo t hen lust/ende sien hoe sp ende den Prince Palatin daer met va-
een sullen.

Mysteriognostes.

Myfteriognoftes. Ick wete wel dat fulcx niet eloquentie niet en fal geobtimeert werden/ende datmen daer toe al byp andere donderende redenen fal moeten ghebypcken/geloobe oock wel dat fulcx booz Zweden alleen upt te baren bezwaertijck soude ballen / maer dat Dyanckrijck soo af-keerich soude wesen om het Cheur-Furstelijcke Hups- Pfaltz (daer die Croone altijd booz desen so getrouwe dienften heeft van genoten ende aen het welcke die selve noch soo merckelijcke groote Sommen gels van outs schuldich blijft) ten volle te helpen restitueren/dat en wille ick van die Croone niet vertrouwen; hare Protestatien ende Iteratibe beloften ende toefegginghe aen den tegenwoozdighe Heere Cheur-Furst Pfaltz van tijdt tot tijdt ghedaen / doen my een geheel ander gheboelen van die Croone hebben. Wel is waer dat den Hertogh van Beperen dooz de Bigoren albaer onder groote presentatien gestadighe debbozen aenwent/om die Croone aen zijne zijde te hebben; eventwel soo wil ick van hare wijsheydt ende discretie verwachten / daesp hebbenve lebendighe ende veelbuldighe experientie vande schandelijcke trouloofheyt ende bedziegerijen van Beperen aen d'een zijde ende aen d'ander zijde vande sinceriteydt ende trouwhertighe affectie van het Hups-Pfaltz tegens deselve Croone/ende het eene teghen het andere balancerende/dat sy haer niet en sal ontrecken/nessens Zweden gemelte herstellinghe ten vollen te helpen effectueren: ick wete wel dat de Heeren Fransche Pleinpotentiarijzen tot Munsier upt seer wijse Politijcke consideratien / soo breeet niet en moghen gaen/datmen oock den Heere de la Garde Zweedsche Ambassadeur tot Parijs gheen volkome Satisfactoire antwoorde noopende de meer geseyde restitutie en heeft ghegheben: sed ubi rerum testimonia adsunt quid opus & verbis? Het en is het Zweedsche Legher niet alleen/dat Beperen tegenwoozdigh infesteert/de Fransche Croupen ageren oock ten selven eynde: hope ober fulcx dat de Croon Zweden/dooz de Fransche Assistentie sonder formele toefegginge tot dien eynde/ebenvol redelijck gestijft zijnde/hoogh ghedachte Cheur-Furstelijcke Hups ten vollen sal doen restituieren; booznemenlijck soo van wegen desen Staet wat lebendigheyt ende ernstiger als booz desen werde gecoopeert. Ick wete wel dat de Heeren Pleinpotentiarijzen van desen Staet opt eynde van September lest-leden met acnraden ende goet binden vande Heere Fransche Pleinpotentiarijzen naer Osnabrugge zijn gereyft/om de saecken vande Religions-Verwanten in Duytslandt in't generael ende van den Pfaltz in't bysonder upt name van dese Geunieerde Probinctien te recommanderen ende helpen behoorden (booz welcke Offitien de Heere Cheur-Furst Carel Loduwijck hare Ho: Mog: by dessels missibe in dato den $\frac{6}{16}$ November lest-leden upt Wondé seer affectueuselijc heeft bedanct)

maer ick vertroutwe dat dese Probinctien upt verschepte goede consideratien nessens Zweden ende Dyanckrijck ende andere geallieerde tot volkome herstellinghe van wel ghemelte Hups wat verder sullen gaen als by sinpele wegen van recommandatie (want dat en klemt niet genoegh om in sulcken ghelegentheyt de gelwenste vruchten daer af te genieten) ende dat daer toe oock sal contribuieren de aenkomste vanden Heere de la Garde Zweedsche Ambassadeur.

Germanicus. Liebe Vrient; ghy praeyt u niet een ydele hope van Dyanckrijck de consideratie van Keligie sal hare balance doen oberflaen naer Beperen ende den

den Pfaltz abandonneeren: ende aengaende uwe geïmagineerde Harmonie in dit stuck tusschen Zweden en desen Staet/daer en behoeft ghy u niet veel van te beloven. Ick meyne dat ter occasie van het Huwelick tusschen den Cheur-Furst van Brandenburg ende de Jonge Princesse van Orangien, op den 7. December in den Hage gesolemniseert/ de Croon Zweden wel haest sulcken misnoegen tegen desen Staet sal opnemen/bermits hare pberige debbozen/ welke deselve booz Bzandenburght upt die insichte inde saecke van Pomeran teghen Zweden apparentelijck sal aenwenden (ghelijck oock de Cheur-Furst van Brandenburg in desselvs proposicie op den 23. November ter vergaderinghe van de Heeren Staten Generael gedaen/niet duysterlijck heeft te kennen ghegheben sulcx van hare Ho: Mog: te verwachten) datter niet veel reciproque cooperatie inde saecke vanden Pfaltz tusschen die Croon ende desen Staet en sal te verwachten wesen/ soo dat ick my verwondere dat ghy u met sulcke losse Imaginarien stedes soo hetelt.

Myseriognostes. By aldien in Franckrijck Rayson d'Etat niet en pbevalerde boven de consideratie van Religie (gelijck upt hare Alliantie met desen Staet tegen Hispanien ende met Zweden ende Hessen tegen 't Huys van Oostenrijck genoeghsaem is blyckende) soo soude u segghen wat schijns hebben: maer die het Manement vande Regeringe met een bedaert oordeel insiet/die en kan door uwe bedenckingen niet veel bewogen werden: ende 't gene ghy u in beelt van een aparent misnoegen tusschen Zweden ende desen Staet inde sake van Pomeran/ter occasie van het Huwelijck tusschen den Cheur-Furst van Brandenburg ende de Outste Dochter vanden Heere Prince van Orangien/heeft niet veel aparentie. Want behalven dat Hooghgemelte Hooghepdt den Prince van Orangien te wijs ende te discreet is/ dan dat hy desen Staet soude soecken te engagieren inde particuliere Intressen vande Respective geallieerde zijnes Huys / soo hebben dese Geuniceerde Provintien oock merter daet gethoont / dat niet tegenstaende sy deselve Intressen by wege van amicable interpositie ende recommandatie hebben soecken te saboziseren sy ebenwel haer altydt voorszichtelijck ende oock sozghbuldelijck ghewacht hebben van alle reele engagementen / dewelcke eeniger hande repture tusschen haer ende hare geallieerden soude mogen veroorzaecken (selfs niet tegenstaende alle debbozen by eenige quade instrumenten ter contrarien aengewent) gelijck inde saecke van Engelandt ende Oost-Vrieslandt klaerlijck heeft ghebleecken: ende sout ghy meynen dat desen Staet nu zijnde op het poinet om Drede te maecken/ter oorzsaecke van dit Huwelijck in onlust soude begeren te verballen met hare oude ende ghetrouwe Vont-Genooten? O neen dat en staet van sulcken wijzen Regeringe niet te verwachten; maer veel eer dat deselve gelijck ick gesecht hebbe door alle mogelijcke wegen neffens deselve ende andere geallieerden sal helpen effectivelijck bearbeyden / dat de saecken van de Religions-Verwanten in 't Duytsche-Rijck ende specialijck van het Huys-Pfaltz in haren boozigen stant ende fleur moghen werden herstelt: daer aen desen Staet ten hooghsten is gelegen: ende om het welcke met ernst te doen deselve grootelijck ende veelsints is verobligeert.

Germanicus. Ick en wete van soo veel Obligatien niet dat desen Staet haer
in dit

in dit stuck verder souden behooren te engagieren als tot noch toe is gheschiet: oock en kan ick niet sien dat ons aende restitutie van het Rups-Pfaltz soo veel is ghelegghen. Wy hebben den Oorlogh met Spagnien ende met het Duytsche Ryck neutralijch: als wy dan onse Brede met Spagnier hebben ghemaect; wat is ons dan daer aen soo heel gelegen / oft den Hertogh van Beperen blijue in de Possessie vanden Pfaltz ende vande Cheur-stemme dan oft het selue aenden Heere Prince Palatin ende desselvs stemme ten volle weder werde geresitueert? Mysteriognostes. Weet ghy dat niet ende kont ghy dat niet sien? hebt maer een weynigh patientie, ick salt u wel thoonen / ende soo ghy met geen vooroordeel ingenomen zijt / oock overtuggen.

Voor eerst: Dan aengaende de Obligatien / die desen Staet aen het Cheur-Furstelijcke Rups-Pfaltz heeft die zijn out ende veelderley / ende dies te considerable vermits deselve onder andere ooc procederen upt beschepte weldaden / die wy van het selue genoten hebben inde tijden van onse meeste zwachtheyt ende verachtlinge. Die de Historien van onse Centwe maer ter loops hebben ingesien / die weten dat het Cheur-Furstelijcke Rups-Pfaltz tsevert de vervolginge onder Duc d'Alba inde Rijcks Vergaderingen ende by alle andere occastien altydt met ernst het hare heeft gecontribueert ten goede vande Nederlantische Probitien / den Heere Prince Wilhelm van Orangien Hooghloffelijcke Memorie met raet ende daer by gesaen / ende in haeren dienst twee Princen van gemelte Rups geemployeert namelijk Hertogh Johan Casimir ende Hertogh Christoffel waer van den laesten ingemelte dienst zijn leuen heeft gelaten / soo heeft oock gemelte Rups een groote quantiteyt Buskruyt doen in handt steecken ende een goede Somme gelts gearresteert / welke den Hertogh van Alba soude toegevoert zijn gheweest. Daer by is oock seker dat de gebluchte de upt de Nederlanden inden Pfaltz sonder eenigh onderschept byuntlijck zijn ontfangen / den welcke men aldaer toe stont Cloosteren ende andere Plaetsen / om aldaer te wouwen ende te woonen; als Franckendal, Otterbergh, St. Lambert ende S. Honaw met alderley foozie van hulpe ende Pzebislegien / men gaf oock onderhout aen hare Predicanten ende School-meesteren. Veele van haer hebben haer oock neder gesettet tot Heydelbergh, Nieuwstadt ende elders / daer sy hare gelegentheden ende een secker bescherminghe hebben ghebonden; daermen ter contrarien haer niet en wilden admitteren nochte ontfanghen tot Straesburgh, Worms nochte in eenighe andere Keyselijcke Steden. Siet sulcke ende veele andere diergelijcke weldaden heeft onsen Staet van het Cheur-Furstelijcke Rups-Pfaltz inde tijden van onse meeste vernederinghe ontfanghen: soordeelt ober sulcx missebe / oft dan den regel der liefde ende danckbaerhepdt niet mede brenghet / dat wy nu onghelomen ende tselve Rups weder gewozpen zijnde in ernst pets doen tot desselvs restitutie ende een stap verder gaen als by simpele recomandatie? Edoch flux abene ficiorum Memoria: daer en is dickwils niet eer vergeeten als een ontfangene weldaet / ende daer upt komtmen dan menighmael naer te laten die Plichten der danckbaerhepdt / daer toe men andersints wel dobbel is verbonden. Ick hope immers niet dat het hier gaen sal naer het oudt spreekwoort: Simul & misertum est & interijt gracia. Maer of dan noch mochte gebeuren / dat onsen Staet (twelc

Godt verhoede) de noodige Officieren der danckbaerheyt in dese gelegentheyt niet en quame te bewijfen: so vertrouwe ick dat de consideratie van Staet ende van haer eyge Inreessen haer sal bewegen met vigeur de volkome restitutie van het meer gemelte Cheur-Furstelijche Hups neffens andere geconfedereerde te helpen bevoorden;

Ten tweeden: Hadde ick aengenomen te bewijfen dat desen Staet ten hooghsten daer aen is gelegen. Waer toe dient waer genomen te werden: dat/niet te gentsacnde wy beelicht een Vyede met Spagnien sullen sluyten ende de neutraliteyt niet het Hups van Oostenryck alrede van outs hebben/ebentwel in tijdt en wijlen na verloop van eenige Jaren/wederom eenen nieuwen Oorlogh tusschen Spagnien ende ons soude mogen komen te ontstaen / ubi enim tranquilla tibi omnia videntur, ibi nocitura non defunt sed quiescunt. Want al ist dat de Coninck van Spagnien de Souberapniteit ende zijne Pretensien ende Aetie tot dese Landen in zijne tegenwoordige ongelegentheyt volkomenlijck quitcert ende oever geeft/soo moet men nochtans gelooven manere hoc alia mente re postum. Coningen simuleren/maer abandonneren selden oprechtelijck. 't Soude dan d'een ofte d'ander tijdt den Coninck van Spagnien/zijn saecken ende finantien gereddet hebbende/ moghen gelusten ons weder te bebedchten/waer toe dan Coningen noyt Pretecten en ontzeken/als men een hont slaen wil men bint haest een stock: in welcken ghevalle die/hoewel ick hoer niet licht en sal hoorhomen/ebentwel al mede moet bedacht werden: In magnis enim vel Maxime tuta etiam metuenda ick segge ende het is seker/dat dese Vereenichde Nederlanden ten hooghsten daer aen is gelegen/dat het selve Hups weder gestelt werde inde besittinge niet alleen vande Pfaltzysche Landen/maer oock vande Cheur-Furstelijche weerdigheyt ende stemme in het Cheur-Furstelijche Collegie: ick sal het eene ende het andere een weynigh naerder thoonen.

Erst segghe ick dat desen Staet seer veel is gelegen dat de Heere Cheur Furst Carel Lodowijck wederom werde herstelt in desselvs Pfaltzysche Erf-Landen. Want het is seker dat de Cheur-Furst Frederick de vijfde desen tegenwoordigen Heer Vader Hooglosselijcher Memozie hebbende aengenomen/doch naderhant dooz eene ongeluchige Bataille wederom verlozen/de Croone van Bohemen, geproferibeert/berdzeben/verbolght/ende ontfer is gheworden van alle desselvs Landen/Staten ende Digniteyten/niet so seer ter oorzaecke van de Croone van Bohemen/als op hope dat het Hups van Oostenryck ende Spagnien / dooz de ruijne ende onderganch van het selve / haer weder soude konnen meester maken van de Vereenichde Nederlanden: waer in soo ghij my niet en wilt gheloooben soo geloofden Keyser Ferdinandus de tweede selve / dewelcke het selve met ronde woorden toe staet en te kennen geeft in verscheyde zijne Missiven/ onder dewelcke alsoo seer remarcabel is eene van ghemelte Keyser gheschreven aen Don Balazar de Zuniga Raet van State by den Coninck van Spagnien in dato den 14. October 1621. soo sal ick u hier een Extract upt deselve Missive met de eyghe gemelte woorden gaen verhalen: soo seght dan de Keyser — Multos hæc nostra Domus Austriacopotentia suæ adversarios, hæcenus experta est, sed nullos inter Germaniæ Principes pertinaciosos. Palatinis, quem admodum Historiæ sub Maximiliano 1. Carolo

Carolo 1. Ferdinando 1. & Rudolpho 2. Imperatoribus satis docuerunt. Hollan-
 dica sand erga Philippum Regem Seren: suæ avum perfidia, alimenta sua ex Pala-
 tinatu traxit: neque serenitas eius unquam Rebelles in belgio subditos ad obsequium
 reducet nisi hæ in Romano Imperio radice succisa. **Dat is te segghen:** Dit ons
 Huys van Oostenrijk heeft tot noch toe vele Vyanden van desselfs grootheyt ghe-
 hadt: maer onder de Duytsche Vorsten geen hertneckiger als de Palatinen: gelijk
 de exempelē onder de Keyseren Maximiliano 1. Carolo 1. Ferdinando 1. ende
 Rudolpho 2. genoechsaem hebben geleert. De Hollantsche trouloosheyt tegen den
 Coninck Philippum sijne Majesteys Groot- Vader heeft sekerlijk haer voedel yt
 de Pfaltz getrocken: ende sal sijne Majesteit desselfs Rebellige Onderdanen in Ne-
 derlandt nimmermeer tot gehoorsaemheyt kunnen brenghen, ten sy dat dese wortel
 in't Roomsche Rijk werde uytgheroeyt. **Waer ypt dan slaertlyck blycht wat**
men inde ruïne van het Cheur- Furstelijche Huys Pfaltz booznamelijck heeft
beooget/ namelijck den onderganch ende overwinninghe bande Nederlantische
Provincien/welcke intentie sich noch wijders daer in verthoont/ dat/niet tegen-
staende de Coninck van Spagnien inden beginne zwaarigheyt maeckte te con-
senteren inde translatie bande Cheur- Furstelijche werdigheyt op den Hertogh
van Beperen/uyt breefe van hem daer dooz te machtrich te maecten ende te ani-
meren desselfs emularen teghen het Huys van Oostenrijk / hy eventwel ter-
laetsten ypt insicht van zijn eggen Intrest daer toe heeft verstaen/ mits nament-
lijck dat het grootste gedeelte van den Onder- Pfaltz soude verblijven aen Spa-
gnien: gelijk sulcx kan gesien werden ypt seeckere Bries van Caraffa Nuncius
van den Paus geschreuen aen Frater Hiacinthus in dato den 20. October 1621. In
den welcken hy aldus seght: Nunquam Hispanos in illam translationem consen-
furos fuisset nisi inferiorem Palatinatum haberent, statum tanti momenti pro domo
Austriaca tam respectu belgi quam Germanis, cum illo pacto neque protestantes ju-
rare Hollandos, neque hi illos amplius possent: & eo pacto Rex belgium, Imperata-
vero Germaniam in potestare sua habiturifunt. Dat is te seggen: Dat de Spaen-
sche tot de voorsz translatie noyt en souden hebben verstaen, so sy den Onder- Pfaltz
niet en hadden, eenen Staet van foodanigen gewichte voor het Huys van Oostenrijk
foo ten aensien van Nederlandt, als van Duytlandt: vermits door dat middel noch-
te de Protestanten de Hollanders, nochte dese haer langer niet en sullen kunnen hel-
pen: ende de Coninck het Nederlandt de Keyser aen d'andersijde Duytlandt in
hare macht sullen hebben, gelielijc inder daet de experientie oock heeft doen blyc-
ken/ dat op de ruïne van het Cheur- Furstelijche Huys Pfaltz / wel haest ghe-
volght is den onderganch van alle protesterende Provincien / Princen ende Sten-
den des Rijck: sulcx dat de boozsegginge van Caraffa booz soo verre is waerach-
tigh bevonden.

Waer hy noch komt dat / soo wanneer de Keyser Ferdinandus de tweede inder
Jare 1628. dooz een pretense acte van verhoopinge aen den Hartogh van Be-
peren opdoech een gedeelte van den Neder- Pfaltz gelegen aen de zijde van Hey-
delbergh, hy aen het Huys van Oostenrijk (waer onder boozquerentlijck dat
van Spagnien wert verstaen) reserbeerde de passagie te Water ende te Lande.
Welcke reserbe alleenlijck geschiede ten opsicht bande Vereenichde Nederlan-
den/

den/waer van de effecten ebidente ghetuygenisse geben/ daer in/dat/ 'tzedert dae den Coning van Spagnien ende den Hertogh van Beperen den Onder-Pfaltz hebben in ghehadt/men dooz middel vande passagie langs den Rhyjn/beel meer krijgs-volck upt Duytsch-Lant ende Italien inde Nederlanden heeft gebracht als men opt te boozen heeft gedaen/so lange als den Onder-Pfaltz ende Cheur-Dozstelyche weerdigheyt geweest is inde handt van het Hups Pfaltz. De Coning van Spagnien met ghemelte Hups niet konnende te recht komen /nochre sich daer op vertrouwen: maer ter contrariten de Heeren Staten hare avanta-gien ende gelegentheden daer hebben gebonden/gelijck het exempel van Colonel Fox, (die een geheel Regiment Doetknechten daer heeft gelicht ende langhs den Rhyjn inde Vereenichde Nederlanden ghebracht) noch is in verscher memozie gelijck mede genoegh bekend is/hoe beel booz desen den Coning van Spagnien een Soldaet gekost heeft; soo wanneer hy deselbe dooz Saboyen/Lottheringen ende de Landen van de Ecclesiastijcque Cheur-Dozsten /ende alsoo eenen grooten wech omme ghenootsaecht was af te bzenghen: maer ter contrariten hy nu langhs den Rhyjn soo veel Crijsch-Wolck kan hebben als hy begeert ende sulcx in korten tijdt ende met klepne kosten. Maer

Ten tweeden: soo en is desen Staet niet minder ghelegghen dat het Cheur-Furstelijck Hups Pfaltz oock werde herstelt inde Cheur-Furstelijche weerdigheyt ende stemme in het Cheur-Furstelijche Collegie. Want soo lange deselbe hy den Hertogh van Beperen verblijft; soo kan hy altydt de meerderheydt van stemmen maken inden Raet der Cheur-Fursten: maer ter contrariten meer gemelte Hups-Pfaltz in deselbe weerdigheyt geresitueert zijnde /sal konnen herstellen het Equilibrium als booz desen zijnde het rechte ende eenige middel om de drie Cheur-Furstelijche Evangelische te vereenighen / de balance tusschen de Protestante ende Catholijche parthije in't Rijck te herstellen ende te bepalen de groote macht welcke het Hups van Oostenrijck ends Hispanien in Duytslant usurperen/om haer selben den wech te banen tot de unibersele Monarchie/welcke sy al ober lange hebben geaffecteert.

Germanicus. Maer ich bidde u wat isser booz desen Staet doch aen gelegghen/hoe de stemmen loopen in het Cheur-Furstelijche Collegie ende wat upstlach de Resolutien daer nemen/ghemercht wy de neutraliteyt met het Duytsche Rijck van outs hebben/ende by dese Drede-handelinge deselbe niet en sullen verliezen/maer ongetwijffelt noch stercker ende vaster maecken als booz desen?

Mysteriognostes. Magna pars kominum navigatura det empestare rancogitat; maer ich houde het booz eene goede lesse/die ich eens hebbe gelesen /by een wijs man / segghende/ quam vis in tuto esse videtur, noli tamen esse securus. Geraken wy nu in Drede, ich wil hopen/maer ten is niet seecker/datse altydt sal duynen/ende noyt wederom in eenen Oozlogh sal komen te veranderen / (voornamentlijck soo Spagnien kan te wege bzenghen/ dat wy boozt aengaen vanden Drede met Franckrijck ende andere geallieerde niet en maecken eene Ligue Garantie, waer in wy ons recipzoquelijck tot onderlinge hulpe verbinden /soo Spagnien met d'een ofte d'ander zijn woort ende gemaachte Accoord komt te breecken) quicquid autem fieri potest, tanquam futurum metuendum) ende in sulcken gebal/
dat

dat God verhoede/te meymen dat onsen Staet hare neutraliteyt met het Duytsche Rijk soude konnen behouden/soo wanneer de Cheur-stemme by den Hertogh van Beperen blijft / dat is eene van de grootste mis-slagen/diemen in dese Materie soude konnen begaen. Want het is secker ende vpt de Acte van het Rijk notoir/dat Oostenrijk ende Beyeren (daer den Cheur-Furst van Saxon selfs niet geheel vzeemt van is geweest) altijd hebben gesocht ende gepzactiseert/ hoe dat sy het Duytsche Rijk ten dienste vanden Coninck van Spaguien souden mogen engagieren in eenen bloedigen Oozlogh teghen de Vereenighde Neder-landen (gelijckmen onder anderen daer na bysonderlijck ende met grooten ernst getracht heeft op den Rijk-dach tot Regensbergh inden Jare 1603. ter oozsake van het stuck van Embden) edoch/het Cheur-Furstelijcke Huys Pfaltz bracht daer tegen sulcke bondige redenen by/dat alle de Stande des Rijkx acquiseerden/niet begerende haer in gemelte Oozloch in te laten.

Germanicus. Mijn vrient ghy hebt wel een hoofd vol Muysse-Nesten: ende gelijck het Spzeekwoort secht: Nodum in Scirpo quiris. Wat reden isser doch te vzeesen/als de Cheur-stemme by Beperen bleef/ dat het Duytsche Rijk hare neutraliteyt met dese Landen soude verbzeeken? is niet de Cheur-stemme nu ober de 25. Jaren by Beperen geweest? ende ebenwel soo is de neutraliteyt tusschen het Duytsche Rijk ende desen Staet tot noch toe immers onverbzeekelijck gebleven. Soo dat uwe sustenue in sich selven ongefondeert nergheens anders toe en schijnt te strecken / als om de Bulleback onder het volck te spelen/deselve met een blaes met boonen verbaert te maken ende gelijck de ouden sepden: Leonem larvâ velle terrere. Als men sich een Manneken aende Want wil schilderen/ende daer vooz verbaert zijn/daer en sal noyt colour ofte herwe ontbzeeken Canis etiam Hecate terrelur. rZijn u melancholijcke fantasijen die ghy te veel toe geeft/die doen u perijckel appzehenderen daer geen en is.

Mysteriognostes. rZijn geen fantasijen die my quellen/maer eene welgefondeerde vzeese doet my soo spzeeken: want dat ghy seght dat wy de Neutraliteyt met het Duytsche Rijk noch hebben bekienne ick geerne / maer segge daer by dat het Huys van Oostenrijk met desselfs adherenten al langhe de intenite gghadit heeft om deselve te verbzeeken / ende ons op het lijfte ballen / soo het van elders niet en ware belet geweest. Want soo haest en was Frederick de vijfde Hooghloflijcker Mentozie niet gepzofcribeert / ofte de Keyser Ferdinandus de tweede heeft hozts daer naer namelijk in October des laers 1623. eenen expzesen met namen Grammay naer den Haghe ghesonden ende dooz den selven doen weder epschen de restitutie niet alleen van de Keyserlijcke Steden / welke de Heeren Staten in hebben / maer oock van alle de Geestelijcke Goederen/ten pzoffijte van soodanige Ozderen/dewelcke daer op mochten hebben te pzetendeven: wat dunct u van sulcken Neutraliteyt? konnen wy op deselve niet wel vaste Rekeninghe maecten? wyders so en kan u oock niet onbekent zijn (die vande saken des Rijkx oock wat schijnt te willen weten) dat de Gemelte Keyser in den Jare 1630. op den Rijk-dach tot Regensbergh die questie heeft doen pzopponeren: Oft niet de Hollanders (daer onder oock de andere Provincien verstaen werden) de Neutraliteyt met het Rijk en hadden verbroocken, ende ofstmen niet oorfaecke.

oorfaecke genoeg en hadde haer den Oorlogh aen te segghen? Het welcke gheen Keyser te boozen soude hebben derben soo publijckelijck onderwinden / soo lange het Rups-Pfaltz in zijnen stant is geweest / als het welcke altijd heeft gediber- teert / 'tghene ten tijde van boozgaende Keyseren / bysonderlijck door den Keyser Rudolphus tot nadeel van dese Vereenighde Nederlanden is boozgesteld geweest op verschepden Rijck-dagen als inden Iare 1582. tot Augsburgh gelijck oock inde Iaren 1594. ende 1598. tot Regensburgh door de Ambassadeuren van Oostenrijck ende Bourgoigne : ende wie isser die niet en weet in wat gebaer ende appzehen- sie dese Provincien waren : soo wanneer inde Iaren 1629. en 1630. de Keyserliche Docteren soo na op de Frontieren van Brieslandt ende elders quamen logeren / van waer sy eenen inval inde Veluwe attenteerden / ende hoorts daer naer onder het beleyt van Paphenheym de Stadt Maestricht, door de Heeren Staten Bele- gert / poochden te ontfetten. Ende en is oock geensints te twijffelen / ofte de Key- ser Ferdinandus soude het effect van zijn booznemen inden Iaren 1630. hebben be- komen : by aldien den Coninck van Zweden Gustavus Adolphus onsterfelijcker Memorie niet hoorts daer naer in't Rijck en ware ghekomen ende alsoo 'tselbe hadde belet. Sed quod defertur non aufertur.

Ober sulcx soo nu den Hertogh van Beveren mach continueren door zijne stemme de pluraliteyt van stemmen in het Cheur-Furstelijcke Col- legie / hebbende de geestelijcke ende een ghebedeete bande protesterende inden Staet der Princen tot zijn debotie / soo sal het booz het Rups van Oostenrijck ende Spagnien seer licht vallen / naer desen by gelegentheden / die sich konnen pzefer- teren / het gh'heele Corpus van het Duytsche Rijck inden Oorlogh teghen dese Vereenigde Nederlanden te engagieren / sonder dat de Cheur-Fursten van Saxon ende Brandenburg (als welckers stemmen in't Cheur-Furstelijcke Collegie geen gewicht en konnen bzingen) het selve machtich sullen wesen te beletten : in welcken geval de protesterende Princen / niet tegenstaende noch soo wel geaffer- tioneert ; ende de Rijck-steden / genootsaecht sullen wesen / haer te boeghen / selfs oock tegen haren wille / na de meerderheyt van stemmen. Het welcke noch dies te gebaerlijcker is / dewijle de Cheur-Furst van Saxon (die sich altijd aende zijde van Oostenrijck heeft ghehouden) ter occasie bande Vereenighde van het Cheur-Furstelijcke Rups-Pfaltz / de directie onder de protesterende heeft beko- men : het Lichaem van dewelcke / alst hem maer ghelieft / by lichtelijck kan be- wegghen aen de zijde van Oostenrijck / ende de best geaffectioneerde beletten / eeni- ger handen Fabeur in't particulier teghen de Vereenighde Nederlanden te ver- thoonen : waer van sy de dangerouse consequentien niet en souden kunnen ver- mijden / alwaert schoon dat deselve Bredt met Spagnien hadden.

Omme alle welcke ende andere diergelijcke consideratien / mijnesoordeels / soo klaer als den dach blyckt / dat desen Staet ten hoogghsten daer aen is gelegen / dat de Cheur-Furstelijcke weerddigheyt niet en verblijven aen het Rups Beve- ren ; maer dat deselve weder werde gerestitueert aen het Cheur-Furstelijcke Rups-Pfaltz / de rechte Egenaeer van dien / ende dat volghens dien de Heeren Staten bande Respective Vereenighde Nederlandtsche Provincien hare goede diensten nergghens beter en konnen besteden als soo wanneer deselve neffens de Croonen

Croonen van Franckrijk ende Zweden serieuselijck ende met ernst coopereren/
omme den teghenwoordigen Heere Cheur-Furst Carel Loduwijck Prince Palatin
te helpen herstellen in alle desselfs Landen/ Staten ende Digniteyten/ ende den
selven van hare zijde te doen besluyten inde Conditien van den Dede 7. sonder
haer selven dooz penant ter werelt ofte eenigherhanden consideratien (die haer
van eenighe Oostenrijckse ofte Ghespagnoliseerde Geesten mochten werden
voorzghestelt) daer van te laten dibetteren ende afleyden.

Germanicus. *Ich achte dat ghy die Marine in 't hooft hebt de welke seght/
iniquum pete ut æquum obtineas.* Maer anders so dat uwe meeninge soude we-
sen/ dat den Hartogh van Beperen soo soude upt de zael ghelicht/ ende het Hups
Pfaltz soo punctuelijck in alles geresitueert werden / soo versekerer ick u dat de
Dede dooz dat middel noyt sal gebozbert werden / den Hertogh van Beperen
heeft noch onlangs gezytsteert / dat hy 'sonderste boben sal werpen ende alles
op-setten / eer hy de Cheur-stemme ende den Opper-Pfaltz sal quiteren ende
over gheben.

Mysteriognostes. *Bona verba quæso.* Als maer Franckrijk/ Sweden/ ende
desen Staet neffens der selber Geallieerden dat stuck met ernst en bigeur aen-
binden/ soo sal hem den Hartogh van Beperen wel wat bedaren ende beter ghe-
seggen laten/ om naer redelijcke Conditien te lusteren/ al roept hy nu wat luyt :
Canes timidi vehementius latrant, men moet op zijn rasen en tieren niet veel passe/
maer staender maer op (gelijck het geconfedereerde Leger tegenwoordich doet)
en ghy sult sien/ dat hy haest in zijn kot sal gedreven werden ende tot beter sinen
komen. Ja soo verre is het van daer/ dat ick soude meynen dat de punctuele res-
stitutie van het Cheur-Furstelijcke Hups-Pfaltz den Dede soude verachten/
dat ick ter contrarien niet en kan gelooven/ datter opt eene bestendige Dede in 't
Rijck sal getroffen werden soo deselve niet en geschiede : al souden de Coninck-
rijcken van Engelandt ende Schotlandt desselfs querelle ende Intressen te zijnder
tijde aennememen ende dooz eenen nieuwen Oozlogh uptbaeren.

Germanicus. *Moet het van die hant komen soo ist noch verre te soecken.* Ich
en kan niet gelooven/ ofte die Engelsche ende Schotsche macht (daer het de te-
genwoordighen Cheur-Furst Pals-Grave met hout) sal haer selven eer langh
dooz hare eppen ende onderlinghe differentien ende confusien verpletteren. In rui-
nam enim prona sunt quæ sine Fundamentis crevere. Ende genomen deselve qua-
men al eenen Dede te maken met haven Coninck : soo sullen sy den ouden Ooz-
logh soo moede zijn/ dat sy haer wel wachren sullen/ om den Cheur-Furst weder
eenen nieuwen Oozlogh aen te nemen.

Mysteriognostes. *Ghy en behoeft dat soo verre niet te werpen : want behal-
ven/ dat sy een Dede krijgende / wijselijck doen souden hare Coninckrijcken te
supberen van dat ongebonden schuytm van Volck / welke dooz desen langhdur-
rigen Inlantischen Oozlogh het wercken ongewoon zijnde/ niet lichtelijck buy-
ten excessen ende in oozde soude zijn te houden : soo wete ick van goeder hant / de
intentie van beyde de Coninckrijcken te zijn/ soo meer ghemelte Heere Cheur-
Furst*

Furst dooz Tractaten geen contentement ende Satisfactie werde ghedaen (sonder het welcke oock de Croon Zweden gheresolbeert heeft de Wapenen nimmermeer neder te leggen) dat sy haer neffens deseibe Croone sullen boegen/omme het selbe dooz ghetwelt bande Wapenen te wege te brengen: ende op dat ghy moocht sien dat ich op geen losse Fondamenten sulcx en geboele/soo moet ich de Wunden hier communiceren seecker Extract van eene Misive gheschreben upt den Name van beyde de Coninckrijcken van Engelandt ende Schotlandt aende Coninginne van Zweden, ghedateert tot West-Munster den 1. Mey 1645. luydende als volcht.

Eximium illud & vere Christianum Majest. & Regni vestri propositum & ingentes conatus pro Religione Reformatâ propugnanda, Principesque Germanicâ malo jure malo more pessundatos vindicando, Serenissimum & Illustrissimum præsertim Comitum Palatinum Rheni septemvirum (qui ut post liminio restituantur, utriusque huius regni, quanti interstit norint omnes) tam luculenter testata, grato animo & ardentiore affectu agnoscimus & amplectimur, quippe quæ publicis nostris ipsorum votis tam sunt consentanea & quasi gemina, confidimusque (cunt Bonò Deo) tandem aliquando felicem & optatum eventum consenitura: neque nos, ubi æstus hibelorum Paulò deferbuerint, & virum Nostrarum Compotes fuerimus, huic causâ & animus & reapse, qua consilio, qua armis, juvanda & promovenda ulla ex parte deesse non patiemur. **Dat is te seggen.** Dat treffelijcke ende in der daet Christelijcke uwe Majesteys ende des Rijcx voornemen, ende groote moeyte, omme de Gereformeerde Religie te beschermen, ende de Duytsche Princen onrechtveerdelijck ende onfasoelijk met voeten getreden, op te helpen; voornementlijck den Doorluchtigen Cheur-Vorst Pfaltz-Grave aen den Rhijn (dewelcke dat hy wederom in't sijne werde herstelt, yder een bekend is, hoe veel beyde dese Coninckrijcken daer aen is gelegen (van u soo overvloedelijck bewesen, en konnen wy niet als met een danckbaer gemoet ende vieriger genegentheyt erkennen ende aennemen, als sijnde eene sake dewelcke soo teemael accordeert ende over een komet met onsen openbaren wensch: vertrouwende dat de selve (door Gods hulpe) ten lasten eenmael eene geluckige ende gewenste uytkomste sal erlangen: gelijk wy dan oock van onse sijde gceensints sullen in gebreke blyven, dese saecke met hert en inder daet met raet en wapenen te helpen ende te bevorderen; soo wanneer de hitte van dese Oorloghe een weynich sal wesen verkoelt ende wy onse macht sullen konnen gebruycken. **Hier upt konnen nu de Wunden sozdeelen / hoe dit sulck by de Coninckrijcken van Engelandt ende Schotlandt lichte / ende oft niet van die zijde eener nieuwen Oorlogh in Duytslandt te zijnder tijdt en soude te verbaachten wesen: soo wanneer den Heere Cheur-Furst Pfaltz-Grave geen redelijcke ende ghenoechsame satisfactie en werde gedaen. Sulcx dat ich ten volle wil vertrouwen / dat niet alleen de Croonen van Franckrijck ende Zweden / neffens der selver Geallieerden (die alles wat sy ghedaen hebben ende noch doen / protestieren te doen om de geoppzeffeerde Duytsche Fursten te bindiceren ende in hare rechtveerdige saecke booz te staen) tot eene finale ende volkome bebedinge ende gherust-stellinghe van**

van het Duytsche Rijk/daer toe sullen continueren gheneghen te blijven / ende hare upterste debboiten aen te wonden ; maer dat insonderheyt desen Staet (op dewelcke de ruste ofte onruste des Rijk altydt sal hebben eene bysondere relatie ende influentie) neffens de selve Croonen tot gemelte herstellinge met ernst ende ten upterste sal coopereren/door sulcke wegen ende middelen / dewelcke (so daer maer genegentheyt ende pber is/gelijcker behoort te wesen) hare wijs heyt niet en konnen onbekent zijn.

Ende boozwaer soo der ymant is/die hier toe pets sal contribuieren/so behoort desen Staet booz ende boven alle andere daer toe ghenegen te zijn/ als dewelcke/ behalven den particulieren Intrest/ welke deselve in meer gemelte restablissement is hebbende/ noch daer-en-boven heeft mer het selve Hups ende Genera-lijck mer alle hare Religions-Verwanten in Duytstant een gemeyn Intrest in't stuck van een ende deselve Religie dewelcke by haer is ende altydt moet wesen in bysondere recommendatie : een point / het welcke/by aldien ick een Theologant ware/thoonen soude te zijn van sulcken gewichte / dat de consideratien van dien alleen onsen Staet wel billichlijck behoort te beweghen / booz onse Religions-Verwanten in Duytstant by wat meer te doen/ als tot noch toe is gheschiet ; ende sulcx upt kracht van die gemeenschap / dewelcke wy mer haer hebben aen een gheloope ende belijdenisse van dien : maer sulcx Theologicte te deduceren is wat boven mijn Sphaera. Ick hebbe geleert : ne sutor ultra Crepidam. Eventwel ick ben op den laetsten Biddach den 12. December hier tot Amsterdam met mijn Compeer Innocentius in een Predicatie gheweest / in dewelcke een pberich ende geleert man (zijnen naem sal ick om redenen hier verzwijgen) mer grooten ernst ende niet min bondich dit stuck in't lange verhandelde : my dochte het was genoeg om een steenen hert te beweghen. En by aldien ick soo veel Memozie en wel sprekenheyt hadde / om u.l. het Werck van die Predicatie te communiceren/als ickse wel met sinaech ende approbatie hebbe aengehoort/ick en twijffele niet ofte ghy sout selfs moeten bekennen / dat mijne Sustenue in goede redenen is gefondeert.

Innocentius. Ist niet waer Compeer, wat was dat booz een Predicatie ? ick hope ja twijffele naulicx/ofte sy sal haer vzych gedaen hebben by sommighe/ die daer present waren/ anders soo soude ick vzeesen dat onse Staet een plage over het hooft was hangende/alsmen sich booz sulcke klare en bondige redenen niet en liet overtuygen : seecker mijn hert is noch beroert als icker aen ghedencke/ende kan niet anders gelooven ofte het moeten slapende / ongeboelige ja af-gezande conscientien wesen / sonder Christelijcke Liefde ende vzeemt van de gemeenschap der hepligen/die booz sulcke Predicatie niet en werden bewogen/ick bidde u Compeer / wilt ons een wepnich daer van repeteren : want ick sach u niet alle attentij / maer oock met een blugghe hant in u Memozi-Boercken vele dingen aentepckenen : ick vertrouwe dat sulcx onse gebuyzen Degenerinus ende Germanicus niet en sal verbeelen / ende hoewel haer wat anders misfchien betex soude smaken/soo geloove eventwel dat sy u oock met attentie sullen aenhooren.

Degenerinus. Wel Wonden waer booz siet ghy ons aen? wy gaen immers met u. l. in eene Kercke ende doen geen Professie van een andere Religie/waerom en soude ons dan niet lief wesen dat het de Kercke hier ende elders wel gae?

Mysteriognostes. Laet u niet bzeemt duncken Buzzman'tgeene mijn Comppeer daer heeft gesecht: daer en is nu niet gemeynder als ('tgeene Salustius van zijne tijden seyde) aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habere. Ende sulcx niet alleen in't gene alleenlijck den Burgelijcken Ommeganck concernert; maer oock in't gene de Kercke/de Religie ende de Godsalicheyt betreft. Paulus seyde in zijne tijden dat de Godsaligheyt een groot ghewin was: maer het schijnt dat sulcx zijne verbullinghe/hoewel in eenen anderen sin/eerst ten rechten heeft in die tijden die wy nu beleven: want het en is niet te segghen/hoe aerdich dat de Aerts-Phariseen van onse eeuwte onder den dechmantel van Religie ende upterlijcke Professie van dien/haer personagie weten te spelen/ sy gaen ter Kerckelike/spioken ten avontmael (gelyck ick hoorde dat ulwen Afgod-Musch met zijn sijne Confraters oock doen) en doen al watter te doen is/om credijt te krijgen/ende de naem te hebben/dat sy luden zijn / diet met Kercke wel meynen/ende dan gaen sy verpligh haren ganck/spelen met haer Cet/ verkoopen haer Vaderlant/Onder-Mijnen Gods Kercke ende verraden den Heere Jesum Christum / om de Silbere Penninghen/ende sulches alles onderschijn van vrientschap/soo dat mijn Comppeer Innocentius ende duffende zijns gelycken / niet verder siende als haer neus lanch is/geen quaet geboelen van sulche luden konnen krijghen/hoe klaerment haer oock upt de Wachten en der selver Dvisten aenwijst: maer ick hope/dat de vrome Regenten (die na den aert der Trefde/by hare oprechticheyt een ander/die maer vroom kan sprecken/ghewoon zijn af te meten) dese Judas-Cussen sullen leeren kennen / ende hare Wolfesche Klauwen onder de Schaepsbacht naer desen beter sullen konnen verspieden. Siet dat is de Religie van beele Huppendaeghsche Machiavellisten, Libertijnen, Esprits Forts ende Helsche Atheisten, die onder schijn van Religie/alle hare loofse nucken ende rancken weten upt te wercken / sonder dat beele daer eenigh achterdencken op hebben; maer Godt sal die Geesten binden / ondencken ende zwaerlijck straffen te zijnder tijt: daerom ghy u aen't seggen van mijn Comppeer soo seer niet en moet stooten / ten is niet al Gout datter blinckt: noch 'tshjn oock niet al Kocken die lange Messen dragen: evenwel soo en houde ick u. l. noch booz soo quaden gebroet niet/ende daerom/dewijle ghy lieden het alle te samen versoecht/soo moet ick u. l. een wepnich mede deelen van't gene ick upt de Predicatie hebbe onthouden / want het ghene ick daer van hebbe aengeteckent en is hier niet by de handt.

Hy thoonde dan dat onsen Staet in conscientie was verbonden met ernst ende dooz alle mogelijke wegen/hare wijsheyt bekent te coopereren tot herstellinge niet alleen vande verballene saecke der Religie in't Duprsche Rijk in't ghemeyn/maer oock specialijck van het Cheur-Furstelijcke Huys Pfaltz, in het welke de ware Gereformeerde Religie soo heerlijck aller weghen heeft gheslozeert/ende upt het welke oock selfs onse Kercken gheen gheringen dienst hebben ontfangen/

fangen/den Heydelberchsche Catechismus werdende noch ten Huidigen dage al-
omme in onse Kercken alle Sondagen publijckelijck verklaert: hier toe stelden
hy verscheyde aenmerckelijcke Zonden booz: Ende

Voor eerst: thoonde hy het selve upt de relatie / welke de Kercke tot Godt
heeft in Christo Jesu: als zijnde met hem vereenicht/ja een met hem/soo dat sy
zijn niet alleenlijck zijne Dienst-knechten ende Dienenden die hy bemint / maer
sy maecten oock selfs een Persoon met hem: hy is niet alleen haer Vader ende
sy kinderen van hem; maer hy is oock haer hooft/sy zijne Ledematen/hy haren
Maen/sy zijne Bynpt/die na zijnen name wert gheheeten/upt welke soo nauwe
relatie/die beryngingen Gods allerweghen werden gebonden: die haer segent/
die segent my/die haer bloeckt / die bloeckt my / die haer helpt/die helpt my/die
haer bestrijt/die bestrijt my/die haer aenraecht/die raecht den Appel mijner oo-
gen aen: daerom oock Christus ten jonghsten dage seggen sal / wat ghy hen ge-
daen hebt dat hebt ghy my ghedaen ende wat ghy hen niet ghedaen hebt / dat en
hebt ghy my niet gedaen dit heel betweechlijck hebbende gedebuceert/ soo thoon-
de hy.

Ten tweeden: Dat ghelijck de Kercke een nauwe relatie tot Godt in Christo
heeft ten aensien van hare Persoonen/ dat sy oock alsoo hebben een gemeene sa-
ke/sulck dat haer sake is Gods sake gelijck Gods sake in hare sake. De Moa-
biten en Ammoniten ende die van het Geberchte Seir quamen met een groote
macht teghen den Coninck Iosaphar: maer de Heere sepde tot hem / en vreeset
ghy lieden niet, ende en wort niet ontfettet van wegghen dese groote menichte: want
de strijdt en is niet uwe, maer Gods 2. Chron 1. 20. 15. Saul verbolghet de Gemeen-
te van Damascus: maer de Heere riep upt den Hemel: Saul, Saul, wat vervolcht
ghy my. Acto. 9. 4. op dit Fondament Asaph hebbende boozghestelt alle de ver-
druckingen van Gods Kercke/soo daechde hy den Heere Psal. 74. 22. seggende:
Staet op ó Godt, twist úwe twist saecke. **Wt** welchen alle dan berthoont wiert
dat de saecke van Gods Kercke is Gods saecke. Ende volgens dien dat het is.

1. Een goede saecke. 2. Een eerlijcke saecke. 3. Dat het is een saecke/ die onge-
twijffelt ten laetsten een geluchtighe ende boozspoedighe upthomste heeft te ver-
wachten/ich en kan u. 1. maer de capita argumentarum verhalen / maer twijffele
evenwel niet ofte yder een kan daer upt lichtelijck sien hoe nootsaeckelijck het
booz onsen Staet is / die Gods Volck roemen te zijn / de hant met ernst te slaen
aen die saecke/daer in de Heere onse Godt soo nauwe is geintresseert. Dit wiert.

Ten derden: Noch wijders bewesen upt die nauwe relatie die de eene Kercke
heeft tot de andere in kracht vande Gemeenschap der Heyligen, waer dooz sy heb-
ben eenen Vader die sy dagelijck aenspreken met eene gemeene stemme seggende
Onse Vader &c. eene Moeder de algemeene Kercke; eene ghewoonte die niet upt
den Bleesche noch te Bloede maer upt Gode is. Enen Outsten Broeder Je-
sum Christum eene en deselfde Spijsse ende Dranck haerder Ziele: eene Kerck
daer met sy bekleet werden/een Name/een Tale / ja eenen Geest waer dooz sy
geregeert werden: waer upt dan deftich wierde bewesen / dat wy die soo nauwe
relatie

relatie / tot die Kercken hebben ende dat in soo veel Respecten / oock verplicht
souden ons uwerse beste te doen / ten eynde deselve in haren ouden florissanten
Staet weder mochten werden herstelt.

Hier by wiert ten vierden noch geboecht : dat de saecke van Gods Kercke soo
ghemeyn is / dat de eene Kercke bezwijckende / de andere oock nootsaekelijck
komt te lijden / gelijck de eene triumpherende de andere oock woert verheerlijcht :
want eben ghelijck Paulus seght dat het toegaet in een natuyelijck Lichaem / soo
staet het oock in het Geestelijck Lichaem van Gods Alghemeene Kercke / yder
gedeelte van dien / heeft niet alleen een relatie tot het geheel / maer oock een sub-
sistentie in het selve / welke het Fondament is van eenich ander goet / welke dat
gedeelte geniet. Ende is over sulcx by gevolge het goet ofte de winste van het ge-
heel / de winste ende het goet van yder ghedeelte / ende het gene oock tenderet tot
dissolutie van het gheheel / moet oock nootsaekelijck strecken tot distinctie van
yder Lidt ; eben ghelijck in eene Compagnie onder Coop-tieden / ofte in een
Schip daer veel Passanten in zijn. Dit wiert met groote beweelijckheyt op
onsen Staet geapplicieert ende gerhoont / hoe grooten Intrest Gods Kercke on-
der ons heeft / inde verdrukkinghe ofte welstant bande Kercken Gods in andere
Quartieren / die met de onse opmaecken de Alghemeyne Kerckel. die wy in de
Artijkelen des Gheloofs belijden te Gheloooven. Hier by wierden noch ver-
schoepde andere Argumenten ende consideratien geboeght / die nochte mijn De-
mozie nochte de tijdt van den aenstaenden abont my teghentwoordich niet toela-
ten in't bzeede te deduceren. Godt gabe maer dat dit stuck by onse Regeringhe
soo wierde behericht / als de ghelwichtricheydt bande saecke wel meriteert. Het
was eenmael ten tijde van Debora ende Barach eene bzeeselijcke stemme van den
Engel des Heeren. Vloeckt de Stadt Meros, vloeckt hare Burgeren, om dat sy den
Heere niet te hulpe komen, te hulpe den Heere tot den Helden. Wel Godt gebe dat
ons dien vloecht niet en treffe / maer het is te beduchten dat wy dien oock sulllen
gevoelen / soo wy ons de schade Iosephs niet meer en laten ter herten gaen ; ende
meynen souden / dat / als wy maer goede condittien voor ons selben konden be-
dingen / ons van weynigh is ghelegghen / hoe het af-loopt met Gods Kercke aen
andere Quartieren : Mardochai liet eerrijdes de Coninginne Esther weten en
aensleggen / doe sy haer meynde stille te houden ende met de zwaricheydt der Jo-
den niet te bemoepen om selve buypen verijckel des doots te blijden : En beelt u
niet in uwe Ziele, dat ghy sult ontkomen in het Huys des Coninx meer dan alle de
andere Ioden : want indien ghy eenichsints swijgen sult te deser tijdt, soo sal den Io-
den verquickinge ende verlossinge, uyt een andere plaetse ontsaen ; maer ghy ende
uwes Vaders Huys sult omme komen : ende wie weet of ghy niet om sulcken tijdt,
als defen is, tot dit Coninckrijcke geraeckt sijt, Esther 4. 13. 14. Seecker een passa-
gie / die / mijnes oordeels / seer applicabel is op dese gelegentheyt. Want dat wy
souden meynen met alle onse wijsheyt ons selben wel te sullen konnen versorgen
ende Gods Kercken in andere plaetse te laten drijven / wy bedriegen ons groote-
lijcx : want het is seker dat de hasticheydt van Gods Kercke onder ons ja van
ons

ons gantsche Vaderlant besaet/inde maintainne van onse Religions-Verwanten in andere Quartieren / soo wy haer laten onder gaen / wy en sullen niet by gaen / al loopt het schoon een wepnigh langher met ons aen/ ende sy vande Peste ende wy vande Teeringh sterben. Quamvis enim nihil de tempora futuro timeatur vel ipsa tamen magnæ felicitatis tutela sollicita est. Ende wie weet oft Godt ons niet mede/ ghelijck Ekther, tot sulcken considerabele Staet heeft verheben/om het ghewichtigs te contribueren tot den wederom op Bouw vande verballene Muzen van het Geestelijcke Ierusalem aen vele Quartieren.

Germanicus. Mijn goede Mysteriognoftes oft ulve rebenen noch soo gewichtich waren/ghelijck ickse niet alle en wil tegen sprecken: wat kan ebenwel onsen Staet daer veel meer toe doen als 'igeene sy gedaen hebben met haer recommandanten: soudenmen het wel nemen dat de Dozzen van het Rijk hier in dit Lant wilden komen ordze stellen in 't stuck vande Religie? wel ick meyne dat het immers soo wepnich fatsoens heeft te sustineren/ dat onsen Staet haer met de saecken van 't Rijk soo diep soude willen bemoeven: non oportet falcem suam immittere in alienam segetem.

Mysteriognoftes. Daer is een groote ongelijckheyt tusschen het gene ghy met malhanderen bergelijckt: in het Rijk wert gehandelt om geoppzefferde Dozzen ende Kercken te herstellen daer van in ons Lant ter Werelt geen questie is.

Daer by: als pmandt buyten ordze en op een extraordinaire wijze woert bezocht/ soo mach zijn geallieerde hem oock wel buyten ordze ende op een extraordinaire wijze te hulpe komen / booznamentlyck als hy dooz tydelijcke ende geestelijcke Banden veelsints daer toe is verplicht: hier gelt den Kegel Salomons en sijt niet al te rechtveerdich. Immers soo Vranckrijk ende Zweden so scrupuleus geweest waren/ de saecken en souden in het Duytsche Rijk dus verre niet gebzacht zijn: Gods Kerche heeft moeten bluchten inde Woestijne ende is daer geballen inde handen der Moordenaren ende jammerlijck gewondet: de Samaritanen, bzeemdelinghen/ lupden van een andere Religie hebbende medelijden met haer verbinden/ haer wonden / gieten Olve ende Wijn in deselve: ende sullen wy Priesteren ende Leviten lupden van eene Religie met haer/ sonder eenige beweginge booz by gaen/ ende haer hals door laten leggen? Ghy vzaecht wat onsen Staet meer soude doen / als een reco.....andatie? daer op ick met een woort segge: alsinen de hollende ende boozbarighe ghenegentheyt tot den Wrede wat wilde tempereren/ ende met de geallieerde als Vranckrijk Zweden (wiens Ambassadeur de Heer de la Garde nu is aengekomen) Engelant, Schoolant, Brandenburg (die alrede zijnde Cousin Germain met den Heere Cheur-Furst Pfaltz Carel Lodewijck, nu oock met ons ter oorzaecke van desselvs Hulvelijck nader is verknocht) Hessen ende andere geintresseerde in ernst delibereren / datter wel haest een bequaem expedient soude konnen ghebonden werden/ om by wat weder als by wege van simpele recommandatie te gaen: Homo autem in adiutorium nutuum generatus est: & beneficijs humana vita conficit; ja ic soude missehier nochselve wel eenige bequame boozslagen konnen doen/ en enen compendieuser wech

wech aenwijfen ; maer binde sulcx hier ter plaetse tegenwoordigh om redenen
niet gheraden ; oock hoorze ick de Doort-kloek daer luden / soo dat wy het booz
ditmael hier by moeten stecken.

Innocentius. Compeer ick dancke u booz ulwe soete Discoursen / hoewel het
onlustich weder is / soo en heeft my den tijdt niet verdooten.

Germanicus. Ick hadde ulwe consideratien noch wel ghewenst te hoorzen ;
maer alsoo wy verschepde wegen naer Hups moeten gaen soo wil-
len wy de Vzunden oock goeden about wenschen : tot dat tijt
en gelegentheyt ons eens weder by den andere
mochte bzingen / dat my altijdt aen-
genaem sal wesen.

Vaert wel.

F I N I S.

Gedruckt by Gijsbert Vermeyde Boeckdrucker tot Mid-
delburgh. Voor Symon Verhoeven Boeckverkooper,
In't laer 1647.

